280495

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

20 апрель, пайшанба, 1995 йил
Сотувда эркин нархда. **№ 75 (1077)**

САМИМИЙ МИННАТДОРЧИЛИК

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Жаноби олийлари!

Ижтимоий тараққиёт юзасидан ўтказилган олий мақомдаги жаҳон учрашувида Сизнинг шахсан иштирок этганингиз учун ўзимнинг чуқур миннатдорчилигимни изҳор қилмоқчиман. Сизнинг Копенгагендаги мазкур анжумандаги иштирокингиз ҳамда у ердаги маърузангиз ушбу йиғиннинг муваффақиятли ўтишига улкан ҳисса қўшди. Бу йиғинда Сизнинг шахсан қатнашганингиз мамлакатингизнинг мазкур анжуман декларация ва дастурларининг руҳи ҳамда моҳиятига содиқ эканидан далолат беради.

Учрашувда аввалдагига нисбатан жуда кўп давлат ва ҳукуматлар бошлиқларининг иштирок этгани — мазкур анжуманда кўрилган муаммоларнинг сиёсий жиҳатдан нақадар муҳимлигини тасдиқлайди. Мазкур анжуманнинг тавсиялари бу учрашувда иштирок этган мамлакатлар, БМТ, унинг махсус агентликлари ва дастурлари ҳамда жамғармаларини қўшган ҳолда, ижтимоий тараққиёт соҳасида уларнинг саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштиришни таъминлайди. Мен БМТ тизими доирасида вазифаларнинг аниқ белгиланишига асосланган ҳамкорликдаги таъсир кўрсатиш жараёнига оид йўл-йўриқларни ишлаб чиққан эдим. БМТ Бош ассамблеясининг навбатдаги сессиясида шу хусусда махсус таклиф киритиш ниятим бор.

Олдимизда турган муаммолар ижтимоий тараққиёт соҳасига масъул бўлган барчамизнинг кенг ҳамкорлик қилишимизни тақозо этади. Бу борада Сизнинг шахсан қўллаб-қувватлашингиз ва йўл-йўриғингиз бундан кейин ҳам биз учун ниҳоятда муҳим омил бўлиб ҳисобланади.

Сиз билан шу йил октябрь ойида БМТ ташкил этилганининг 50 йиллиги юбилейи муносабати билан Нью-Йоркдаги қароргоҳимизда учрашишимизга умид боғлайман.

Жаноби олийлари, камоли эҳтиромимни қабул этгайсиз.

Бутрос Бутрос ҒОЛИЙ,
БМТ Бош котиби.

Жиззах пайпоқ фабрикаси чеварлари маҳсулот тайёрлаш суръатини кун сайин оширишаяпти. Кунига корхона конвейеридан ўттиз минг жуфтдан зиёд эркаклар, хотин-қизлар ва болалар пайпоқлари чиқаяпти. Кичкинтойларга мўлжалланган турли-туман колготкалар тўқиш ўзлаштирилди. Ҳозир фабрика ишлаб чиқараётган маҳсулотлар ўн беш хилдан ошди.

СУРАТДА: корхона бош инженери О. Ҳамроқулов (ўртада) маҳсулот сифатини кўраяпти.

Б. ТЎРАЕВ олган сурат.

ШУ АЗИЗ ВАТАН — БАРЧАМИЗНИКИ

Кеча пойтахтнинг Муқимий театри биносида бўлиб ўтган Республика хотин-қизларининг анжумани шу ном билан аталди. Мазкур анжуман Буюк Ғалабанинг 50 йиллигига бағишланди.

Уни Республика Бош вазирининг ўринбосари, Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитасининг раиси Дилбар Ғуломова кириш сўзи билан очиб, Ўзбекистон хотин-қизларининг 1941—1945 йиллар фронтда кўрсатган қаҳрамонликлари, жасоратлари ва фронт ортида туриб ғалабага қўшган улкан ҳиссалари ва мислсиз меҳнатлари тўғрисида сўзлади.

Файзулла БОБОДЎСТ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

М. Ш. Шарифхўжаевни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва ижтимоий қурилиш академиясининг ректори этиб тайинлаш тўғрисида

Мурот Шарифхўжаевич Шарифхўжаев Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва ижтимоий қурилиш академиясининг ректори этиб тайинлансин ва шу муносабат билан у Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари — Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Истиқболни белгилаш ва статистика давлат қўмитасининг раиси вазифаларидан озод қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 19 апрель

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

1995 ЙИЛ 6 МАЙ, ШАНБА, ДАМ ОЛИШ КУНИНИ 8 МАЙ, ДУШАНБАГА КЎЧИРИШ ТЎҒРИСИДА

Меҳнаткашларнинг дам олишлари учун қулай шароит яратиш ва иш вақтидан унумли фойдаланиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1995 йил 6 май, шанба, дам олиш куни душанба — 8 майга кўчирилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 19 апрель

• Бизнинг анкета

ҲАМЖИҲАТЛИК — ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИ

1. Сиз «профессионал парламент» тушунчасини қандай тасаввур қиласиз?
2. Сессия кун тартибидаги қайси масалаларни кўпроқ долзарб деб ҳисоблайсиз?
3. Олий Мажлис депутатларининг кўпроқ нималарга эътибор беришини истардингиз?

Олимжон РАЖАПОВ,
Сирдарё вилояти сув хўжалиги бирлашмаси бошлиғининг биринчи ўринбосари, 15-қурилаётган корхоналар бирлашган дирекцияси директори:

1. Мустақиллик шарофати туфайли республикамизда жаҳон андозаларига мос, демократик тамойилларга асосланган янги парламент вужудга келди. Назаримда, Олий Мажлис депутатларининг муқобиллик асосида фуқаролар томонидан сайланганлиги, унинг таркибида сиёсий партиялар ҳамда ҳокимият вакиллик органларининг фракция ва блоки ташкил этилганлигини профессионал парламент сари қўйилган дадил қадамлар, дея баҳолаш мумкин. Мамлакатимизнинг олий қонун чиқарувчи органи ўзининг бундан кейинги фаолияти давомида ана шу мақсад сари дадил ҳаракат қилади, деб ўйлайман.

2. Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг иккинчи сессияси кун тартибидан ўрин олган масалалар билан яқиндан танишиб чиқдим. Айтиш лозимки, депутатлар муҳокамасига ҳавола этилган барча масалалар муҳим аҳамиятга эга. Улардан ҳеч бирини айрича тарзда таъкидлаш мумкин эмас. Мен шу ўринда сессия кун тартибига киритилган иккита масала хусусида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман. Маълумки, яқиндагина ўтказилган умумхалқ Референдумида мамлакатимиз фуқаролари ўзларининг демократик ҳақ-ҳуқуқларидан тўла фойдаланган ҳолда республика Президенти ваколати муддатини 1997 йилдан 2000 йилга қадар узайтиришни ёқлаб овоз беришган эди. Бу ғалги сессияда ана шу сиёсий тадбир натижаси ўзининг қонуний тасдиғини топади. Шунингдек, сессияда республика ҳукумати таркиби тўғрисидаги мамлакат Президентининг Фармонини ҳам депутатлар тасдиғидан ўтказиш мўлжалланган. Шундай қилингач, Ўзбекистонда Президент, ҳукумат ва парламент ваколат муддатлари ўртасидаги тафовутга буткул барҳам берилади.

3. Олий Мажлис депутатлари, қайси сиёсий гуруҳга мансуб бўлишларидан қатъи назар, муҳокамага қўйилган масалаларга ёндашишда энг аввал холисликни мезон қилиб олмоқлари керак. Мен ўзаро ҳамжиҳатлик, тотувлик, жипслик улар фаолиятида доимий ҳамроҳ бўлишини истайман. Зеро, бу омиллар тараққиёт гаровидир.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

18 апрель куни республика Вазирлар Маҳкамасида Бош вазир А. Муталов раислигида «Ўзбекбирлашув», «Ўзбексавдо», «Ўзмаишийхизмат» уюшмалари таркибидаги хусусийлаштирилган ўрта ва йирик корхоналарни хусусий, оилавий ҳамда мулкчиликнинг бошқа шаклларига ўтказишнинг бориши билан боғлиқ масалаларга бағишланган мажлис бўлди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раисининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимларининг ўринбосарлари, «Ўзбекбирлашув», «Ўзбексавдо», «Ўзмаишийхизмат» уюшмаларининг раҳбарлари иштирок этди.

Мажлисда савдо ва маиший хизмат кўрсатиш корхоналарини хусусийлаштириш ва бу билан аҳолига кўрсатилаётган хизмат турлари сифатини яхшилаш мақсадида республикамизда бир қанча ижобий ишлар амалга оширилаётгани таъкидланди. Бироқ, «Ўзбекбирлашув», «Ўзбексавдо» ҳамда «Ўзмаишийхизмат» уюшмалари тасарруфларидаги корхоналарда бу борадаги ишларни янада жонлантириш зарур. Хусусан, уюшмаларда иншоотларни хўжалик жамиятлари ва ширкатлар таркибидан чиқариш дастури қониқарсиз бажарилаётир. Мисол учун «Ўзмаишийхизмат» уюшмаси таркибидаги иншоотларни хизмат турларига қараб ажратиш дастури 1994 йилда Хоразм ва Бухоро вилоятларида 2-3 фоиз, Самарқанд, Қашқадарё ва Фарғона вилоятларида 9-15 фоиз бажарилган, холос. «Ўзбекбирлашув»да йил давомида 4 минг 700 иншоотни хўжалик жамиятлари ва ширкатлар таркибидан чиқариш мўлжаллангани ҳолда, биринчи чоракда бор-йўғи 341 иншоот мулк шаклини ўзгартирган. Тадбирда Андижон, Бухоро, Самарқанд вилоятлари, Қорақалпоғистон Республикасида бу соҳада олиб борилаётган ишлар аҳволи қониқарсиз, деб баҳоланди. Мазкур уюшмаларнинг ана шу вилоятлардаги раҳбарлари ҳамда вилоят ҳокимлари ўринбосарлари бу ҳақда огоҳлантирилиб, уларга зарур чора-тадбирлар кўриш вазифаси топширилди.

Мажлисда республика Бош вазирининг ўринбосари М. Усмоновнинг савдони эркинлаштириш, истеъмол бозорини зарур товарлар билан тўлдириш, савдо ва маиший хизмат кўрсатиш соҳалари объектларини ер майдонлари билан бирга мерос қилиб қолдириш ҳуқуқи билан сотиш тўғрисидаги Вазирлар Маҳкамаси қабул қилган қарорларнинг бажарилиши, Вазирлар Маҳкамаси хусусийлаштириш ва тадбиркорликни ривожлантириш бўлимининг мудири Б. Ғофуровнинг «Ўзбекбирлашув», «Ўзбексавдо», «Ўзмаишийхизмат» уюшмалари таркибидаги хусусийлаштирилган ўрта ва йирик корхоналарни хусусий, оилавий ҳамда мулкчиликнинг бошқа шаклларига ўтказишнинг бориши ҳақидаги ахборотлари тингланди.

Мажлисда Бош вазир ўринбосари — Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш қўмитасининг раиси В. Чжен қатнашди.

(ЎзА).

ЭНЕРГИЯ РЕСУРСЛАРИ УСТИДАН ҚАТТИҚ НАЗОРАТ ЗАРУР

Вазирлар Маҳкамасида республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков раислигида ёнилғи-энергетика ресурсларини тежаш комиссиясининг мажлиси бўлди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раисининг, Тошкент шаҳри ва вилоятлар ҳокимларининг ўринбосарлари, республика ва вилоят прокуратураларининг ходимлари, вазирликлар, идоралар, корпорациялар, концернлар ва бирлашмаларнинг раҳбарлари иштирок этди.

Мажлисда нефть маҳсулотларини асрашни таъминлаш ва «Ўздавлатнефтмаҳсулот» давлат-акционерлик бирлашмаси корхоналарига бу маҳсулотларни етказиб беришда давлат интизомига риоя этишга қаратилган қонунларнинг ижроси тўғрисидаги масала кўриб чиқилди.

Республика ёнилғи-энергетика ресурсларини тежаш комиссияси ва республика прокуратураси ўтказган текширишлар натижасида аниқланган салбий ходисаларга қатъий баҳо берилди. Кўрилаётган чораларга қарамай, «Ўздавлатнефтмаҳсулот» бирлашмаси тизимида нефть маҳсулотларининг сифатини бузиш, уларни сақлаш ва сотиш чоғида ўғирлаш ҳамда суиистеъмол қилиш ҳоллари тугатилмагани таъкидланди. Бундай қонунбузарликлар Қорақалпоғистон Республикаси, Самарқанд, Қашқадарё, Бухоро, Жиззах вилоятларидаги нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхоналари ва бир қанча нефт базаларида қайд этилган. Тошкент, Фарғона, Қашқадарё вилоятлари нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхоналарининг бир қанча нефть омборларида ёнғинга қарши кураш воситалари ва асбоб-ускуналарнинг техникавий ҳолати, нефть омбори хўжалигининг аҳволи қониқарсизлигича қолмоқда. Текширувчилар томонидан аниқланган ва кўпгина корхоналарга хос бўлган нуқсонлардан бир неча мисол. Қорақалпоғистон нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхонасида шу йилнинг биринчи чорагидагина 2000 тоннадан ортиқ ёнилғининг сифати бузилган. Бу ерда нефть омбор хўжалигининг техникавий ҳолати қониқарсизлиги қайд этилган, автомобилларга ёнилғи қуйиш станцияларига нефть маҳсулотлари кам чиққан. Бундай станцияларнинг кўпи, хусусан, Хўжайли ва Чимбой нефть базаларига қарашли ёнилғи қуйиш станциялари зарур ўлчов асбоблари ва ускуналар билан таъминланмаган.

Жиззах вилоят нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхонаси бўлинмаларида 160 тонна маҳсулот сифати бузилган. Вилоятдан кўп миқдордаги ёнилғи-мойлаш материаллари қонунга хилоф равишда олиб чиқиб кетилмоқда. Сўнгги пайтда 142 тонна автобензин, 6 тонна дизел ёнилғиси, 17 тоннадан кўпроқ турли мойларни вилоятдан четга олиб чиқиб кетишнинг олди олинди. Ушланган жиноий гуруҳлардан бири вилоятнинг нефть базалари ва автомобилларга ёнилғи қуйиш станцияларидан сотиб олинган 126 тонна нефть маҳсулотларини Тожикистонга олиб кетмоқчи бўлган. Автомобиль ёнилғиси ва анча миқдордаги пулнинг кам чиқиши, бензинни кам қуйиш ва фуқароларнинг ҳақидан уриб қолиш ҳоллари ҳам аниқланган.

Қашқадарё вилоятидаги Камаши нефть базасида техника ҳолати ва ёнғинга қарши кураш воситалари ҳолати яхши эмаслигидан ташқари ҳам жиддий нуқсонлар, яъни нефть маҳсулотларини кўп миқдорда ўғирлаш ҳоллари аниқланган.

Республиканинг кўпгина вилоятларида бундай суиистеъмол, амалдаги қонун ва қоидаларни бузиш ҳоллари кўплаб қайд этилди. Бу аҳвол давлатга катта моддий зарар етказади. 1994 йилда ва бу йилнинг ўтган даврида суиистеъмол қилиш ва нефть маҳсулотларини ўғирлаш фактлари юзасидан 32 жиноий иш қўзғатилди. Уларнинг кўпи судга оширилди, қолганлари тергов қилинмоқда.

Нефть маҳсулотларини сақлаш, тақсимлаш масалаларида бепарволикка йўл қўйилгани, бу маҳсулотларни фонддан ташқари бериб юборгани ва сифатини бузгани, нефть омборларининг техникавий ҳолатини ва ёнғинга қарши кураш воситаларини талаб даражасида мослаштирмагани, моддий зарар етказгани учун Қорақалпоғистон нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхонасининг директори Ж. Бойжонов, Жиззах нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхонаси директори Н. Холбоев, Фарғона нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхонаси директорининг ўринбосари Ш. Ёқубов, Термиз нефть базаси директори Н. Ҳимматалиев, Хўжайли нефть базаси директори Д. Алламбергенов, Қамаши нефть базаси директори У. Бозоров вазифасидан бўшатилди. Вилоят нефть маҳсулотлари билан таъминлаш корхоналарининг раҳбарлари ҳамда нефть базалари директорларининг бир қанчаси жиддий огоҳлантирилди.

Комиссия назоратни кучайтириш, ҳамма жойда нефть маҳсулотларини сақлаш ва улардан фойдаланиш чоғида қонуннинг бузилишига чек қўйиш чораларини белгилади.

Комиссия мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси — Назорат инспекцияси раҳбари М. Мирқосимов, Бош вазир ўринбосарлари С. Саидқосимов, Ў. Султонов, М. Усмонов, М. Шарифхўжаев, Р. Юнусов, Қ. Ҳаққулов, республика Бош прокурори Б. Мустафоев иштирок этдилар.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

С. Р. Иноғомовни Ўзбекистон Республикасининг Саудия Арабистони подшоҳлигидаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси этиб тайинлаш тўғрисида

Солиҳ Раҳимжонович Иноғомов Ўзбекистон Республикасининг Саудия Арабистони подшоҳлигидаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 19 апрель

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДА ДАВЛАТ ВА ИЖТИМОИЙ ҚУРИЛИШ АКАДЕМИЯСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ҳокимият органлари, вазирликлар, идоралар, ҳокимликлар раҳбар кадрлар бўғини ва жамоатчилик вакилларининг сиёсий, маданий, маънавий ва профессионал тайёргарлигини ҳамда уларни қайта тайёрлашни тубдан яхшилаш, шунингдек Ўзбекистон Республикаси давлат ва ижтимоий қурилиш истиқболларини асослашга доир илмий тадқиқотларни мувофиқлаштириш ва чуқурлаштириш зарурлиги ҳисобга олинган ҳолда:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида Давлат ва ижтимоий қурилиш академияси ташкил этилсин.

2. Академия фаолиятининг асосий вазифа ва йўналишлари қуйидагича белгилансин:

— давлат, жамоат ва хўжалик тузилмалари ходимлари ҳамда раҳбарлари орасидан истеъдодли, ақл-заковатли тингловчиларни пухта танлаб олиш, уларнинг сиёсий, маънавий-ахлоқий ва профессионал савиясини ошириш, уларни республикада миллий ва умумбашарий қадриятлар уйғунлиги асосига қурилган ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролар жамиятини барпо этишнинг эътиқодли тарафдорлари қилиб тарбиялаш;

— олий маълумотли ва олий ўқув юртини битирганидан сўнг камида икки йил ишлаган мутахассислар орасидан ҳар томонлама зукко, маънавий ва профессионал жиҳатдан етук бўлган ёшларни истиқболли ёш менежер ҳамда бошқарувчилар қилиб тарбиялаш учун қабул қилиш;

— раҳбар ходимлар ва мутахассисларни аттестациядан ўтказишнинг янги тизимини ишлаб чиқиш ва жорий қилишда иштирок этиш;

— профессионал раҳбар тайёрлашнинг замонавий усулларини қўллаган ҳолда раҳбарларни тайёрлаш ҳамда ижтимоий ва давлат қурилишининг барча бўғинлари учун раҳбарлар захираси умумдавлат банкини шакллантириш;

— тегишли мутахассисликлар бўйича докторантура ва аспирантура орқали юқори малакали кадрларни тайёрлаш;

— давлат ва ижтимоий қурилишни, иқтисодий тараққиётни, психология ва социологияни такомиллаштириш соҳасида илмий тадқиқотлар ўтказиш, шунингдек кадрлар сиёсатини такомиллаштириш юзасидан тавсияномалар ишлаб чиқиш;

— ходимларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш муассасалари фаолияти бўйича концепциялар, дастурлар, лойиҳалар, тавсияномалар ва бошқа ҳужжатларни илмий экспертиза қилиш;

— раҳбар ходимларнинг малкасини ошириш ва уларни тайёрлаш соҳасида халқаро ҳамкорлик.

3. Академияга ўқув-тадқиқот жараёнини ташкил этиш учун қўшимча ишлаш ёки яккама-якка битим тузиш шартлари билан республика ва хорижий давлатлардаги йирик илмий марказларнинг таниқли олимларини жалб этиш ҳуқуқи берилсин.

4. Академиянинг моддий, техникавий ва ижтимоий базасини ривожлантириш, унинг фаолиятига республиканинг ва хорижий мамлакатларнинг етакчи олимлари ҳамда мутахассисларини жалб қилиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Давлат ва ижтимоий қурилиш академиясини ривожлантириш жамғармасини ташкил этиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин. Жамғарма даромадлари турли манбалар, жумладан, хориждаги жисмоний ва ҳуқуқий шахсларнинг ихтиёрий бадаллари, шунингдек хўжалик фаолияти ҳисобидан таркиб топади.

Вазирликлар, идоралар ва ҳокимликлар, хўжалик ҳисобидаги корхоналар, тадбиркорлик тузилмалари Ўзбекистонни сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан янада юксалтириш учун зарур бўлган янги тусдаги ходимларни тайёрлаш жараёнида муҳим ўрин тутиш лозим бўлган академиянинг моддий-техникавий базасини мустаҳкамлашга кўмаклашиши керак.

Академия ҳамда у барпо этадиган муассаса ва корхоналар дастлабки беш йил давомида ҳар қандай солиқдан озод қилинсин.

5. Академия Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармон ва фармойишлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси сессияларининг материаллари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарор ва фармойишларини, меъёрий ва йўриқнома ҳужжатларини, шунингдек вазирлик ва идораларнинг статистика тўпламларини олиши шарт бўлган муассасалар рўйхатига киритилсин.

6. Академияга ўзбек ва рус тилларида йилига тўрт марта чиқадиган ва ҳажми 6-7 босма табоқдан иборат бўлган «Жамият ва бошқарув» сиёсий-иқтисодий журналини, шунингдек даврий ва алоҳида мавзуларга оид нашрларни чиқаришга рухсат этилсин.

7. Республика бюджетидан давлат ҳокимияти ва бошқарув органларини сақлаб туриш учун алоҳида модда билан ажратиладиган маблағ, шунингдек илмий тадқиқотларни ўтказиш учун бюджетдан ажратиладиган маблағ академияни молиявий жиҳатдан таъминлаш манбаи деб белгилансин.

8. Давлат ва ижтимоий қурилиш академиясини барпо этишга доир ташкилий ва молиявий масалаларни ҳал қилиш учун Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков раислигида комиссия ташкил этилсин.

Комиссияга бир ҳафта ичида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мазкур Фармон ижросини таъминлашга доир қарори лойиҳасини тақдим этиш топширилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 19 апрель.

АйТиИ НАМОЙИШ ЭТАДИ

Буюк Британиянинг жаҳонга машҳур ITE (АйТиИ) фирмаси кўргазмалар ташкил этиш бўйича катта тажрибага эга. Ҳар йили ер юзидаги бир қатор мамлакатларда соғлиқни сақлаш, автомобилсозлик, қурилиш, туризм ва бошқа соҳаларни тарғиб-ташвиқ қиладилар. Ниҳоят, Ўзбекистонда ҳам илк бор «Тиббиёт ва саломатлик—95» деб номланган кўргазма бўлиб ўтди. Республика Ташқи иқтисодий алоқалар ва Соғлиқни сақлаш вазирликлари, «Ўзмедтехника» бирлашмаси ҳомийлигида дунёдаги 25 мамлакатнинг 100 дан зиёд дори-дармон ва тиббиётда фойдаланувчи асбоб-ускуналар ишлаб чиқарадиган фирма, компаниялари кўргазмада иштирок этдилар.

Ҳозирги кунда «Гермет», «Сименс» ва бошқа фирмалар Ўзбекистонда ўз ваколатхоналарини очдилар. Ўйлаймизки, яқин келажакда юртимизда фаолият кўрсатиб келаётган бир марта фойдаланувчи игналар ишлаб чиқарадиган «Медез» ва тиббий ўраш матолари чиқаришга ихтисослашган «Медианта» қўшма корхоналари қатори кенгайиб боради.

Октябрь ойида ITE фирмаси «Оналик ва болаликни сақлаш» мавзусида ҳам кўргазма ташкил этади.

Маҳмуда ИСМОИЛОВА,
«Ўзэкспомарказ» ходими.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ КЕНГАШИДАН

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутати, Андижон вилояти Избоскан тумани уруш ва меҳнат фахрийлари кенгаши раиси Усмон Мансуров 1995 йил 19 апрель куни 75 ёшида вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилади ва унинг қариндош-уруғлари ҳамда яқинларига чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

• *Ислоҳот одимлари*

ҚЎНҒИРОТ Қорақалпоғистон Республикасининг марказий ҳудудида жойлашган шаҳар бўлса-да, жаҳон иқтисодий харитасидан ўрин олмаган бўлиши мумкин. Аммо дунёнинг кимё саноати маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи йирик ва етакчи корпорациялари яқин келажакда бу шаҳар билан қизиқиб қолишлари эҳтимолдан холи эмас. Чунки Ўзбекистон ҳукуматининг қарорига кўра, Қўнғирот яқинида сода ишлаб чиқарувчи завод қуришга киришилди.

ҚЎНҒИРОТ СОДАСИ

У ЙИЛИГА ҚАРИЙБ 3 МИЛЛИОН ДОЛЛАРИМИЗНИ ҲАМЁНИМИЗДА ҚОЛДИРАДИ

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков шу йил февраль ойининг бошларида бир неча ўнлаб мутахассис ва қурувчилар иштирокида бўлажак улкан корхона биноларидан бирининг пойдеворига дастлабки куб метр бетонни қуйишни бошлаб берди. Ҳеч иккиланмай айтиш мумкинки, Ўзбекистоннинг Марказий Осиё минтақасида ўхшаши бўлмаган бундай маҳобатли корхонани қуришга дадил киришгани танланган иқтисодий тараққиёт йўлининг тўғри эканлигидан далолатдир. Ушбу иншоотни бунёд этиш унча-мунча давлатнинг қўлидан келавермайди. Ҳатто, собиқ Иттифоқнинг ҳам тўрттагина шунга ўхшаш корхонаси бор эди, холос. Дарвоқе, уларнинг ҳаммаси Россия ҳудудида жойлашган. Вақт ўтиши билан ана шу корхоналарнинг имкониятлари кескин чекланди. Чунки ускуналари ҳам жисмоний, ҳам маънавий эскириб қолди. Бу эса маҳсулот таннархининг қимматлашувига олиб келмоқда.

Бизнинг завод эса энг янги, замонавий техникалар асосида қурилади. Республика бу хайрли ишга маблағни аямайди. Зеро, корхонага сарфланган маблағ беҳуда кетмайди, аксинча, замонавий улкан индустрия корхонаси қад ростлайди. Ва у ишга тушгач, орадан ҳеч қанча вақт ўтмай, ўзини қоплайди.

Сода заводи қурилиши бошланганлиги муносабати билан республика Бош вазирининг ўринбосари Р. Юнусов раҳбарлигидаги штаб бу ердаги ҳамма ишларни уйғунлаштириб турибди. Қорақалпоғистонда ҳам шундай штаб тузилган. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари Ж. Суюнов завод қурилишига бевосита раҳбарлик қилмоқда.

Мухбиримиз Ж. СУЮНОВ билан учрашиб, бир неча саволга жавоб беришни илтимос қилди.

— Жолдасбой Суюнович, соданинг ўзи нима эканлигини, саноатда қандай қўлланишини ҳамма ҳам билавермайди. Аввал шу ҳақда изоҳ берсангиз.

— Сода — кимё саноатида маҳсулот ишлаб чиқаришда ишлатиладиган асосий хомашё. Бундан ташқари, содали саноат қурилиши ашёлари ишлаб чиқариш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Агар бу тармоқларнинг Ўзбекистон саноати салоҳиятида етакчи ўринлардан бирини эгаллаши ҳисобга олинса, эҳтиёжимизга етарли сода тайёрлаш зарурати янада ойдинлашади. Шуниси диққатга сазоворки, қурилажак заводда шиша идишлар тайёрлаш учун асосий манба ҳисобланувчи каустик сода ишлаб чиқарилади. Аграр республикамиз учун бу маҳсулот ғоят бебаҳодир. Ахир, биз консерва заводлари ва бошқа корхоналарни таъминлаш учун шиша идишлар сотиб олишга озмунча маблағ сарфлаяпмизми? Сода, шунингдек, озиқ-овқат саноатида ҳам муҳим ўрин тутади.

— Гап республикамиз учун соданинг аҳамияти ҳақида борар экан, айтинг-чи, Ўзбекистонда содага бўлган йиллик эҳтиёж ва унинг жаҳон бозоридаги қиймати қандай?

— Республикамизнинг жадал ривожланиб бораётган иқтисодиёти учун содага бўлган эҳтиёж йил сайин ошиб бормоқда. Агар бундан икки-уч йил аввал биз учун 130 минг тоннаси етарли бўлса, энди 145 минг тонна талаб этилади.

Жаҳон бозорида бир тонна соданинг нархи 200-300 АҚШ долларига тенг. Шундай экан, сода харид қилиш учун Ўзбекистон йилига қанча маблағ сарфлаётганини оддий ҳисоб-китоб билан ҳам билиб олиш мумкин.

Кўриб турибсизки, ҳар йили катта пул эвазига сода сотиб олгандан кўра, шундай завод қуриш иқтисодий жиҳатдан фойдалидир. Шу боис янги корхона ҳар қанча қимматга тушмасин, Ўзбекистон моддий манфаатдорлик нуқтаи назаридан бу ишга дадил қўл урди. Аммо бу синов эмас, балки пухта таҳлилга ва аниқ ҳисоб-китобга асосланган қатъий режадир. Бошқача қилиб айтганда, бу Ўзбекистон учун сармоя сарфлашнинг энг манфаатли усулидир.

— Иқтисодчиларнинг бу масалани обдон ўрганиб чиққанларидан сўнг розилик берганлари тушунарли, албатта. Аммо заводни айнан Қўнғирот яқинида қуришга келишилганининг боиси нимада?

— Тўғри айтдингиз. Иқтисодчилар сўнгги хулосага келгунча, озмунча бош қотирмадилар. Бу масалада ҳам асосий омил иқтисодий манфаатдорлик бўлди. Адоқсиз кенгликларга эга Жамансай массиви айнан Қўнғирот шаҳри яқинидан бошланади. Бу ерда сода ишлаб чиқариш учун зарур компонентлардан бири — охак заҳиралари битмас-туганмасдир. Бунинг устига, у очиқ ҳолда бўлгани учун саноат йўли билан ковлаб олинмайди ва, бинобарин, арзонга тушади. Иккинчидан, Қўнғиротга туташ Караумбес ва Борсакелмас массивларида туз заҳиралари серобки, гўё табиат бу ерда тенги йўқ туз омбори барпо этган. Шу боис уни саноат йўли билан қазиб олиш ҳам жуда арзонга тушади.

Бу ҳали ҳаммаси эмас. Ҳудудни синчиклаб ўрганиш натижасида бошқа бир қатор қулайликлар ҳам аён бўлди. Чунончи, бу ердаги чуқур жарликлар, даралар корхона чиқиндиларини жойлаш учун жуда қулай. Экологлар ҳам ушбу хулосаларни маъқулладилар. Хуллас, Қўнғирот яқинидаги ана шу даштлик сода заводи қуриш учун ҳар томонлама мосдир.

— Корхонанинг асосий техник кўрсаткичлари қандай, уни ким қуради?

— Жаҳон тажрибасидан маълумки, одатда бундай заводлар бир йилда 570 минг тонна сода ишлаб чиқариш қувватига эга бўлади. Бу катта маблағ талаб қилгани сабабли, қурилиш уч босқичда олиб борилади. Жамики ишлар ниҳоясига етгач, ҳар бирида йилига 190 минг тоннадан маҳсулот олиш имкони яратилади. Шундай қилиб, биринчи босқичда Ўзбекистон 190 минг тонна сода ишлаб чиқарадиган бўлади. Корхонанинг биринчи навбати қурилишини 1998 йилда тугатиш режалаштирилмоқда.

— Демак, 1998 йилда заводнинг биринчи навбати ишга тушгач, Ўзбекистон ана шу тақчил маҳсулотни экспорт қила бошлайди. Бу — корхона қурилишига сарфланган пулларни қайтара бошлайди дегани, шундай эмасми?

— Умуман олганда, шундай бўлади. Баъзан мавоза усули ҳам қўлланилади. Айтиш мумкинки, Қўнғирот содаси Марказий Осиё минтақасига, бизнинг яқин қўшниларимиз учун ҳар жиҳатдан асқотади. Чунки, у Россия содасидан, ҳеч бўлмаганда, транспорт харажатлари борасида анча арзонга тушади. Бошқа томондан эса, биз сода ўрнига ўзимизга керакли маҳсулотларни мавоза усулида олишимиз ҳам мумкин. Хуллас, янги маҳсулотнинг харидоргирлиги хусусида гап бўлиши мумкин эмас, деб ўйлайман. Аммо шуни унутмаслик керакки, содани аввал ўз эҳтиёжларимиз учун ишлатамиз. Ўша пайтгача Ўзбекистоннинг йиллик эҳтиёжи 180 минг тоннага етади.

Ҳозирги кунда Харьков лойиҳа институти йилига 100 минг тонна сода ишлаб чиқарадиган қувват лойиҳаси ва техник-иқтисодий хизмат ҳужжатларини тайёрлади. Яқинда у экспертиза учун Вазирлар Маҳкамасига ва бош буюртмачига топширилади.

— Маълумки, заводда мутахассислар, турли касбдаги ишчилар хизмат қилишади. Улар учун рисоладагидек яшаш шароитлари ҳам яратиб берилиши керак. Завод қошидаги бу шаҳарча қандай тусда бўлади?

— Келажакда бу ерда замонавий, обод посёлка қуриш режалаштирилмоқда. У кейинчалик шаҳар қаёфасини олади. Тўғри, ҳозирча бу ҳақда гапиришга эрта. Аммо Вазирлар Маҳкамаси вазирликлар ва идоралар зиммасига сода заводи қурилишида фаол қатнашиш вазифасини юклади. Республика Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан, «Ўзқурилиштиклашашё» концерни сода заводи қурилишининг асосий буюртмачиси деб эълон қилинди. Корхонанинг 5 мингдан 10 минггача мутахассис ва ишчилари яшайдиган посёлка қурилиши пудратчиси ҳам аниқланди. Бу вазифа шундай корхоналар қурилиши бўйича анчагина тажриба орттирган «Ўздеҳқончиликсаноатқурилиш» концернига юклатилди.

А. ТОШКАНБОЕВ,
«Халқ сўзи» ва «Народное слово» газеталарининг махсус мухбири.

БОШЛИҚНИНГ «СОВҒА»СИ

у ўзига аталганмиди, ё...

(фельетон ўрнида)

Қассобга ёғ, эчкига жон қайғу. Избосканлик Иброҳимжон Назиров бир юмалаб, тадбиркор бўлиб олди.

Кунларнинг бирида у ишбилармонликни ният қилиб, Ўзагротранс — махсус қурилиш (ҳозирги «Узколхозқурилиш») бирлашмасининг Марҳамат туманидаги ХММКК — 403 (эндиликда ХММКК—294) корхонаси собиқ бошлиғи Маҳаммаджон Мадаминовга учради.

— Олма пиш, оғзимга туш деб ўтиравераремизми, — заминдор қилиб гап бошлади у. — Қўл остингиздагилар кўзингизга қараб ўтиришса-ю, оғзингизга талқон солгандек юраверсангиз.

Маҳаммаджон сезди: «оғайниси» Избоскан ҳамда Пахтаобод туманларидаги асфальт-бетон заводлари хусусида гапиряпти. Вақтнинг борида отни қамчилаб қол, демоқчи-да. Ахир тайёр мулкни қўлдан чиқариш қайси нодоннинг иши?

— Хўш, кичик корхона тузсак... — бироз чайналди бошлиқ.

— Сиз бизнинг корхонада ишламайсиз-ку.

— Шунга ота гўри қозихонами, пичоқнинг сопини ўзидан чиқарамиз.

Бошлиқ ўйланиб қолди. Ишим битди... қабилида бўлса-чи? Кейин бошини чангаллаб қолаверадими? Маҳаммаджоннинг нима демоқчи эканлигини англади шекилли, Иброҳимжон сўзлашга чоғланди:

— Мулк эгаси бўлишга бизга йўл бўлсин. Раҳбар ўзингиз бўласиз-да.

Маҳаммаджоннинг оғзидан таноби қочди. Ёзилиб кулди. Ўзини отда эмас, туянинг устида кўрди. Кўз олдидан сувдай оқиб келаётган даромад ўтди.

— Темирни қизиғида бос, дейдилар, — таъкидлади у. — Отни қамчилаганимиз бўлсин.

Тузилажак кичик корхонанинг таъсис мажлиси бўлди, чоғи. Ҳар қалай қоғозларда корхона бошлиғи М. Мадаминов, иқтисодчи М. Бозоров ҳамда И. Назировнинг иштирок этганлиги қайд этилди. Унга «Меҳроб» дея ном берилди. Дарвоқе, лавозимлар тақсимоти ҳам кўзда тутилгандек бўлди. Жиловни бошлиқнинг ўзи олди. ХММКК — 403 қошидаги «Меҳроб»га раис бўлди. Мусажон ҳисобчи, Иброҳимжон ишбоши этиб тайинланди. Бу ёғини сўрасангиз, ўз навбатида Мусажон Бозоров корхонанинг тафтишчиси этиб кўрсатилди. Гап шундаки, қўйнидан тўкилса қўнжига қабилида иш бўлди. Ахир қай бир ҳисобчи ўз-ўзини тафтиш қилади-ю, ташқарига гап чиқаради?

Қозоннинг чўмичи қўлда бўлса, бошлиқнинг айтгани-айтган бўлади. Кичик корхонанинг иккинчи йиғилишида «корхонанинг ижтимоий ривожланиши учун ажратилган аванс унинг устав фонди ҳисоблансин», дейилди. Қойил-э! Бундай «ишбилармонлик» ҳеч кимнинг етти ухлаб тушига ҳам кирмайди. Ахир сарф-харажатга келганда тадбиркорнинг бирор тукига ҳам оғирлик туширмаслик қайси бир шоввознинг қўлидан келади? Бунинг учун юлдузни бенарвон уриш сабоғини олиш керак. Шундай қилиб, «Меҳроб» дастлабки кунданоқ давлат маблағига «мазахўрак» бўлиб қолди. Унга 31500 сўм қўшқўллаб тутқазилди.

Дарвоқе, «Меҳроб» меҳнат жамоасининг ташаббуси ва мулк эгаси бўлган ташкилотнинг розилиги билан эмас, «жиловдорлар» жўровозлиги билан юзага келди. Мусажон Бозоровнинг тушунтиришича, меҳнат жамоасининг ҳеч қандай таъсис йиғилиши ўтказилмаган. Аксинча, М. Мадаминовнинг ўзи барча ҳуқуқий қоғозларни тайёрлаб, тасдиқлатган. Унинг рўйхатдан ўтиши ҳам ажабтовур. Кичик корхонанинг иш шохобчалари-асфальт-бетон заводлари Избоскан ҳамда Пахтаободда, таъсисчи корхона, яъни ХММКК-403 Марҳамат туманида жойлашган. Унга оқ йўл тиловчи Асака шаҳар ижроия қўмитаси бўлди. Бошқачароқ қилиб айтганда, Асакада давлат рўйхатидан ўтди. Куласизми, куясизми? Нима бўлганда ҳам ошиғини олчи деб билган шоввозлар-у, уларнинг ноғорасига ўйнаган «хайбаракаллачилар»га офарин. Ахир ҳе йўқ, бе йўқ давлатнинг иккита заводини «ишбилармонлар»га бериб қўйиш учун отнинг калласидек юрак бўлиши керак.

Орадан кўп ўтмай, ғалати воқеа юз берди. Раис тушида кўркдими ёки ўнгида бирор кор-ҳол юз бердими, кичик корхона раҳбарлигидан воз кечди. Лекин мулк бегона бўлгани йўқ. Ишбоши Иброҳимжон Назиров енг шимариб муҳрни қўлга олди. Шу тариқа кичик корхона икки йил фаолият кўрсатди. Қанча маҳсулот чиқарди-ю, қанча пул ишланди — тадбиркорларнинг ўзига аён. Аммо таъсисчи корхонага бирор тийин ҳам ижара ҳақи берилмаганлиги, вилоятнинг «Колхоз қурилиш» трестига ҳеч қандай маҳсулот сотмаганлиги бор гап.

ХММКК-294да раҳбарлар алмашди-ю, ишнинг «миси» чиқди. ХММККнинг ишчилари қўлдан кетган мулкни қайтаришни талаб қила бошлашди. Ишчилар турли юқори ташкилотларга арзнома юборишди. «Тадбиркорлар»-чи? Улар ҳам қўлни қовуштириб турганлари йўқ. Мол аччиғи-жон аччиғи, ўзларини тўрт томонга урдилар. Таажжубланарлиси, улар ўртасидаги ажрим вилоят хўжалик суди билан республика Олий хўжалик суди ўртасида кўпкаридаги улоқдай сарсон бўлди.

«Меҳроб»га келтирилган даъво аризаси хўжалик судларида беш маротаба кўриб чиқилди. 2 марта вилоят хўжалик судида ишчи-хизматчиларнинг талаби қаноатлантирилиб, заводлар ХММКК-294 мулки эканлиги тан олинди. Лекин иккала қарор ҳам Олий хўжалик суди томонидан бекор қилинди. Ким ҳақу, ким ноҳақ эканлиги қоронғулигича қолаверди.

Вилоят хўжалик судининг илк қарорини бекор қилиш учун Олий хўжалик суди икки ҳолатни асос қилиб олди. Биринчиси, низоли асфальт-бетон заводи жойлашган ерга эгалик ҳуқуқини белгиловчи «Давлат акти» тақдим этилмаганлиги, иккинчиси томонлар ўртасида ўзаро ҳисоб-китоб қилинмаганлиги эди. Ахир ХММКК-403 заводларни «Меҳроб»га текинга берганидан ташқари 31500 сўмни аванс қилиб ажаратганлигини ҳеч ким билмасмиди?

Гапнинг очиғи, вилоят хўжалик судининг қароридан норози бўлган «тадбиркорлар» Тошкентга бўзчининг мокисидек қатнай бошлашди. Ниҳоят, Олий хўжалик судидагилар ғалати қарор тутқазишди. Унда баён этилишича, давлат корхонаси «Меҳроб»дан қарз бўлиб қолган эмиш! Оз эмас 4983312 сўм унинг бўйнига тушди. Емаган сомсага пул тўлаш эди-да, бу.

Олий хўжалик судининг раиси Р. Хачатуров Олий хўжалик суди коллегиясининг қарорини бекор қилиб, 1993 йил 1 мартда ишни яна қайта кўриб чиқиш учун вилоят хўжалик судига юборди. Бу гал ҳам вилоят хўжалик судидагилар ўз сўзларида туриб олишди. Тақдим қилинган қўшимча ҳужжатларга асосланиб, мулк ХММКК-294 ники дея тан олинди. Бошқачароқ қилиб айтганда Олий хўжалик суди раиси қароридаги топшириқ қуйидагилар томонидан бажарилди. Аммо адолат қарор топдими? Афсус, бор онангга, бор отангга қабилида иш тутилди. 1993 йилнинг 12 июлида Олий хўжалик суди вилоят суди қарорини яна бекор қилди.

Қизиқ, Олий хўжалик суди кичик корхонани Пахтаобод туманининг «Меҳроб» кичик корхонаси дея таъкидлайди. Ажабо, мутасаддилар унинг қонунга хилоф равишда Асака шаҳридан руйхатдан ўтганини унутдиларми? Қолаверса, қарорда: «...1- ва 3- АБЗлар «Меҳроб»нинг мулки хисобланади. Эгалик ҳуқуқи «Меҳроб»га 22.08.1991 йилда томонлар ўртасидаги ихтиёрий шартнома имзоланган кундан эътиборан ўтган» дея таъкидланади.

Ўйнаб гапирсанг ҳам ўйлаб гапир, дейдилар. Олий хўжалик судидаги айрим мутасаддилар бир оғиз жумла билан давлат корхонасини ўз мулкидан маҳрум этаётганликларини англашяптими? Қолаверса, икки ўртада тузилган шартнома айнан «жиловдорлар» томонидан ҳал этилгани-ю, унинг пойдевори омонат ғиштлардан тикланганини исботлаш лозим эмасми? Боз устига суд қарорида «Меҳроб»ники дея кўрсатилиб жар солинаётган заводлар шартномада кўрсатилмаганлиги аён-ку? Яхшиси, шартноманинг худди шу қисмини кўриб чиқайлик. Унда: «таъсисчи — «Ўзагротрансқурилиш» ХММКК-403 корхонаси ҳисобидаги асосий воситаларнинг бир қисми «Меҳроб» кичик корхонаси балансига берилади. 1992 йилгача берилган авансни тўлаш шарти билан» дейилган. Заводлар ҳақидаги гап эса «тадбиркорлар»нинг ўйлаб топган кашфиёти. Ҳайрон қоларлиси, ана шу «ихтиро»га Олий хўжалик судидаги айрим ҳуқуқшунослар маҳлиё бўлиб қолишяпти. Ўз-ўзидан савол туғилади: шартномада асосий воситалар номма-ном кўрсатилмаган экан, «тадбиркорлар» корхонанинг бошқа мулклари — машина-механизмлар, биноларга ҳам талабгорлик қилиб қолишса нима бўларди?! Ваҳоланки, ҳозир улар 10 миллион сўм қийматли заводларнигина қўл остига олишмоқчи, холос. Уддабуронлар қарсагига жўр бўлаётганлар ана шундай хаёлга боришаяптимикан? Афсуски, ҳақиқатни тан олмаслик икки ўртадаги низони алангалатяпти. Турли маҳкамаларга чопиш, асаббузишлар авжига чиқяпти.

Давлат мулкига эга чиқмоқлик хом хаёл бўлса борки, ўзгача эмас. Турли оворагарчилигу чиранишларга барҳам бериб, ҳал қилувчи нуқтани қўйишнинг вақти етди. Лекин ўша адолатли гапни ким айтади? Буниси мутасадди ташкилотлар ҳукмига ҳавола.

О. НОСИРОВ,
ҳуқуқшунос.
Ф. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Ўзбекистон ёқилғи-энергетика ресурслари*

ТОЛЛИМАРЖОН ГРЭСИ

Марказий Осиёда энг йирик бу нурхона Тошкент — Душанбе темир йўлининг 153-разъездига яқин ерда, асрий даштга Амударёнинг ҳаётбахш сувини кечаю кундуз элтаётган Қарши бош каналининг ўнг қирғоғида барпо этиляпти.

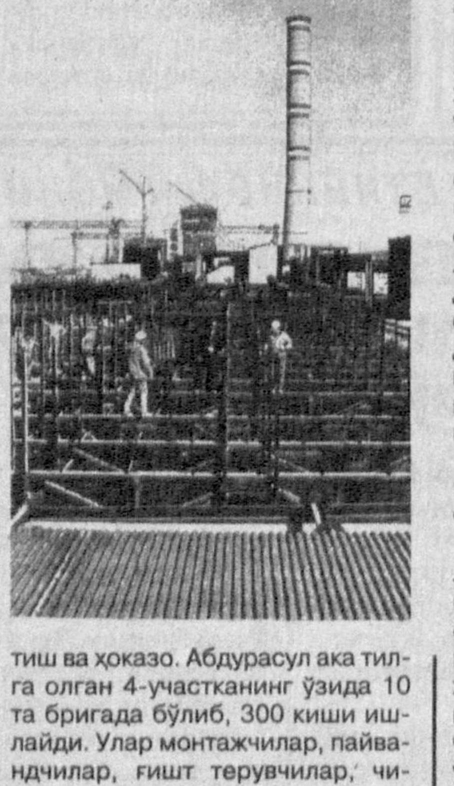

Ушбу бепоён ҳудудни маҳаллий аҳоли, яъни чорвадорлар аслида «Оловуддин тепаликлари» деб аташади. Ажабо, аждодларимиз «Оловуддин ва унинг сеҳрли чироғи» деган машҳур эртакни тўқиганларида қачонлардир мазкур маконда ана шу чироқдан ҳам маҳоватлироқ мўъжиза рўй беришига умид (ё башоратми?) қилиб, шундай ном беришганмикан?

Бунинг қанчалик тўғрилигига кафиллик бера олмаймиз-у, аммо лойиҳачилару қурувчилар бўлажак Толлимаржон ГРЭСи учун жой танлаётганларида илмий жиҳатдан исботланган икки омилни ҳисобга олганлари аниқ. Биринчиси — Оловуддин тепаликлари аҳоли истиқомат қиладиган шаҳар ва қишлоқлардан олисда жойлашган, демак, одамлар ҳам, атроф-муҳит ҳам зарарланмайди. Иккинчидан, Шўртан газ конларининг бош иншооти яқин — борйўғи 22 чақирим.

Аввалги мақолаларимиздан бирида эслатиб ўтганимиздек, нурхонада асосан у ердан келтириладиган арзон ёқилғи ҳисобига электр қуввати ҳосил қилинади.

Толлимаржонда, лойиҳага кўра, тўртта баҳайбат блок қад ростлайди. Уларнинг ҳар бирида йилига 800 минг киловатт-соатдан, жами 3,2 миллион киловатт-соат электр қуввати вужудга келтирилади. Ўшанда республикамизнинг Жанубий минтақасидаги мавжуд ишлаб чиқариш кучларидан янада тўлароқ фойдаланиш, янги-янги саноат корхоналарини ишга тушириш, шаҳар ва қишлоқларни электр қуввати билан таъминлашни яхшилаш, ортиқча қувватларни эса ҳатто хорижга узатиш имкони яратилади.

Ҳозирча бу улкан иншоотда бунёдкорлик ишлари жадал олиб борилмоқда. Бултур режа аввалги йилларга таққосланганда 2,5 ҳисса ошириб бажарилгани, 1995 йилнинг биринчи чораги учун мўлжалланган топшириқлар ҳам зиёди билан уддалангани бунинг исботидир.

— Дастлабки пайтларда йўллар, турар жойлар, ишчи-хизматчиларнинг меҳнат қилишлари ва дам олишлари учун зарур бинолар, ёрдамчи иморатлар, бетон заводи тикланган бўлса, — деди Толлимаржон ГРЭСИ қурилиши бошқармасининг раҳбари Абдурасул Бозоров, — ҳозир асосий эътибор нурхонанинг бош корпусини бунёд этишга қаратилган. Бу иншоотда Хўжамурод Ражабов бошлиқ 4-участка қурувчилари тер тўкмоқда.

Дарвоқе, қурилишда жами 10 та участка фаолият кўрсатаяпти: бош энергетика, бош механика, таъминот, қурилиш, темир-бетон заводи, коммунал хизмат кўрсатиш ва ҳоказо. Абдурасул ака тилга олган 4-участканинг ўзида 10 та бригада бўлиб, 300 киши ишлайди. Улар монтажчилар, пайвандчилар, ғишт терувчилар, чилангарлар, пардозчилар, бетончилар ва том ёпувчилардир. Участкалар буюртмалар асосида иш юритганларидек, бригадалар ҳам ўзаро ҳамкорликда ҳаракат қилишади. Дейлик, бир узел монтажга топширилса, худди шу пайтда ҳам янгисини тиклаш ишлари бошланади, ҳам ҳар иккаласини боғловчи юмушларга киришилади. Иш ҳақи эса, ишчи ёки раҳбар ходим бўлишидан қатъий назар, пировард натижага қараб тўланади. Бу қандай қилиб аниқланади?

Маъмурият ва ишчи ўртасида меҳнат шартномаси тузилган. Мазкур ҳужжатга мувофиқ, биринчи томон керакли ашёларни сурункасига етказиб бериш, электр қуввати билан таъминлаш, пайвандлаш ва бошқа ускуналарни, умуман, ишчи механизмларни белгиланган вақтда ишга тушириш каби юмушларни ўз зиммасига олган. Шу мақсадда махсус ташкилот ташкил этилган. Иккинчи томон, яъни ишчи эса вақтбай (ҳар ойда 15 кун) усулида ишлаб, албатта, муайян соатда кунлик топшириқни бажариши зарур. Мезон — сифат. Тўғри, унга юкланган иш ҳажми баъзан катта ёки кичик бўлиши мумкин. Аммо ҳамиша ўртача меъёр назарда тутилади. Айни чоғда у ўз маҳоратини, бошқача айтганда, разрядини доимо ошириб бормоғи лозим. Ушбу шартларга риоя қилинган тақдирда ишчининг ошиғи олчи! Нега?

— Бизда аввалари юз нафардан ортиқ киши ишларди, — изоҳ берди 4-участкага қарашли комплекс бригада бошлиғи Владислав Михайлович Южалкин. — Ҳозир 58 одам қолди. Қолганлари эса янги тузилган жамоаларга ўтказилди. Шундай бўлса-да, ўтган ойда 84 минг 172 сўмлик ўрнига 93 минг 857 сўмлик иш ўз вақтида, сифатли бажарилди. Ёки, дейлик, бир ишчи кунига ўртача 100 сўмлик ишни уддалаши керак бўлса, бу кўрсаткич 118 сўмни ташкил этди. Устига устак, меҳнат жараёнида техника хавфсизлиги қоидалари бузилмади, қурилиш ашёлари исроф қилинмади. Бунинг эвазига у бир ярим ҳисса кўп — 21 сўм 84 тийин ўрнига 32,76 сўм иш ҳақи олди. Шу тариқа ойлик маош 450 сўмга етса, унга яна меҳнат ва иқлим шароити учун белгиланган 1,55 фоизли коэффицент, тушлик пули, корхона ёрдамчи хўжалигидан тарқатиладиган гўшт, пиёз, сабзи, лимон, узум (арзон нархда), ҳар чоракда бериладиган мукофот ва йилига 100 килограммдан тақсимланадиган буғдой қўшилади.

— Агар ишчи (ходим) шартнома шартларини бажара олмаса-чи? — сўраймиз бригадирдан.

— У ҳолда ўша киши мукофотлардан маҳрум этилади. Қолаверса, яроқсиз маҳсулот чиқарса, қурилиш ашёларини исроф қилса, келтирилган зарар унинг ҳисобидан ундириб олинади. Бу масалаларни, яъни ишчи-хизматчиларни рағбатлантириш ёки уларга тегишли чоралар қўллашни бригадалар қошидаги меҳнат кенгашлари маъмурият билан биргаликда ҳал этади.

Амалга оширилаётган бундай тадбирларнинг самарасини корхонада бўлган киши яққол сезади: руҳи тетик, кайфияти баланд нурчилар тиним билмай меҳнат қилишаяпти, иншоот эса кун сайин бўй кўрсатмоқда.

Юқорида қайд этилган блокларнинг ҳаммаси юқори босимли буғ билан ишлайди. Шунинг учун қарийб 16,2 тонна оғирликдаги қозонхонанинг темир конструкцияларини тиклаш ишлари асосан тугалланди. Бу ерда соатига 2400 тонна буғ ҳосил қилиниб, 240 атмосфера босимидагиси эса нурхона агрегатларини ҳаракатга келтириш учун узатилади.

Газнинг ёниши оқибатида ҳосил бўладиган заҳарли моддаларни тутиб қолувчи улкан мўри ўрнатилди. Унинг баландлиги 270 метр бўлиб, қуйидан юқоригача яхлит темир бетондан қурилди. Мутахассисларнинг айтишича, бундай мураккаб муҳандислик иншооти ҳали республикамизнинг бирорта корхонасида бунёд этилмаган.

Электр қуввати ишлаб чиқарадиган тўртта блокни совутиб туриш учун сув керак, албатта. Шуни ҳисобга олиб, бунёдкорлар Қарши бош канали бўйлаб 3 километр узунликда бетон ҳавза қуришди. Бу ерда олинган сув ишлатилгач, махсус кимёвий усулда тозаланиб, иккинчи томондан яна ҳовузга қуйилади. Оқибатда катта миқдордаги оби ҳаёт тежалади.

Темир йўл разъездида эса қурилиш-тиклаш ишларига мўлжалланган юкларни туширадиган ва сақлайдиган айвонлар, омборлар барпо этилди. Йўловчиларни кутиб олиш, кузатиб қўйиш учун бекат, темирйўлчилар ва хизматчиларга аталган ўнлаб турар жой бинолари тикланди. Разъездга росмана темир йўл бекати мақоми берилиб, унга «Нуристон» деб ном қўйилди. Шу ердан нурхонагача эса пўлат из тортилиб, йўллар асфальтланди.

Маълумки, шу йилнинг охиригача ГРЭСнинг биринчи блоки электр қуввати бериши керак. Бу ерда турбоагрегат ва электр асбоб-ускуналари ўрнатиладиган бино аллақачон тайёр ҳолга келтирилган. Ҳозир уларни монтаж қилиш, қувватни йиғиб тарқатиб берадиган махсус ОРУ-220 русумли қурилма ва подстанцияни ишга тушириш тараддуди кўрилмоқда. Ана шу мураккаб юмушларни рўёбга чиқаришда «Мосэнергомонтаж» тресті, Орёл шаҳридаги «Эм. ва КС» фирмасининг бир гуруҳ мутахассислари ҳам қурувчиларимизга кўмаклашмоқдалар.

Бундан ташқари, бош иншоотдан шимоли-шарқда, уч чақирим нарида қад ростлаётган нурчилар шаҳри — Нуристонда ўтган қисқа вақт ичида 110 минг квадрат метр ҳажмда турар жой, 1518 ва 1115 ўринли иккита мактаб, умумий овқатланиш корхоналари, 600 кичкинтой учун мўлжалланган 2 та болалар боғчаси, кунига 200 беморга хизмат кўрсатадиган поликлиника, бир кеча-кундузда 3 тонна нон ишлаб чиқарадиган завод, савдо маркази, телефон бекати, маиший хизмат тармоқлари, ёзги кинотеатр биноси фойдаланишга топширилди. Шу кунларда эса шаҳарча атрофи ободонлаштирилиб, маданият ва истироҳат боғи, сиҳат-саломатлик маркази, қишки клуб барпо этилаётир.

— Оловуддин тепаликлари ёнбағирларида унинг сеҳрли шамчироғи эмас, балки халқимизнинг ақл-заковати, куч-ғайрати маҳсули — ҳақиқий нурли чироқлар порлайдиган кунлар тобора яқинлашмоқда, — деди Абдурасул Бозоров ишонч билан. — Жамоамиз аҳли шу эзгу ниятда кечаю кундуз ғайрат-шижоат кўрсатмоқда. Бироқ «Қарс икки қўлдан чиқади», — деб бежиз айтилмаган. Республика Энергитика вазирлиги, «Нефть-газ саноати» миллий корпорациясининг мададини ҳар қадамда сезиб турган бўлсак-да, юқори босимга чидамли қувурлар, трансформаторлар, электродлар, турли хил арматуралар, темир конструкциялари, қурилиш ашёлари таъминотидаги узилишлар, шунингдек, банкт операцияларидаги тартибсизликлар айрим участкаларнинг иш маромига таъсир кўрсатмоқда. Толлимаржон ГРЭСи — давлат аҳамитига молик қурилиш иншооти. У келгусида республика мустақиллигини мустаҳкамлаш, иқтисодий қудратига қудрат қўшиш, халқимизнинг фаровонлигини ошириш йўлида хизмат қилажак. Шундай экан, бу ишга дахлдор барча мутасадди ташкилотлар зиммаларидаги масъулиятни чуқур ҳис этган ҳолда баҳамжиҳат иш юритишлари зарур. Шундагина элюртимиз олдида ҳар биримизнинг юзимиз ёруғ бўлади.

Икром ЎТБОСАРОВ,
Пўлат ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» махсус мухбирлари.

ХЎЖАЛИКДА СУТ ЗАВОДИ

Пешкуликлар иқтисодий ислоҳотни қишлоққа олиб киришга катта эътибор беришмоқда.

Яқинда Охунбобоев номли жамоа хўжалигида сут заводининг янги биноси қад кўтарди. 10 тонна сутни қайта ишлайдиган бу корхонада 20 га яқин дала меҳнаткашлари иш билан таъминланди.

Завод етти турдаги маҳсулот ишлаб чиқаришга мослашган. Унинг маҳсулотлари хўжаликда яшовчилардан ташқари туман аҳлига ҳам етказиб берилади. Қолаверса, яна бир неча оила иш билан таъминланиши кўзда тутилмоқда.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

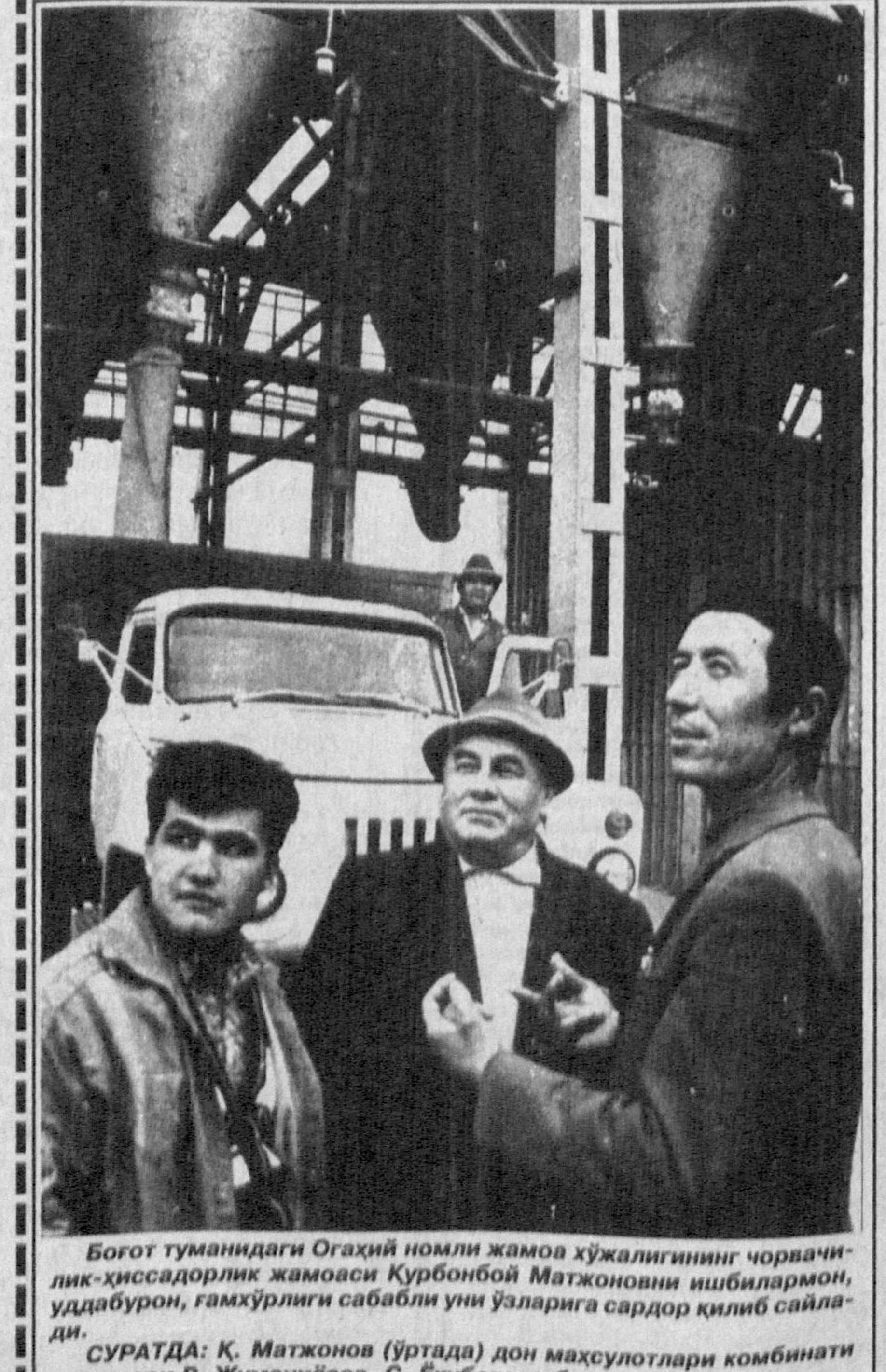

Боғот туманидаги Огаҳий номли жамоа хўжалигининг чорвачилик-ҳиссадорлик жамоаси Қурбонбой Матжоновни ишбилармон, уддабурон, ғамхўрлиги сабабли уни ўзларига сардор қилиб сайлади.

СУРАТДА: Қ. Матжонов (ўртада) дон маҳсулотлари комбинати ишчилари Р. Жуманиёзов, С. Ёқубовлар билан.

Ш. ИБРОҲИМОВ олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1995 йил 18 апрель куни бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий валютада операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган ўн учта банки иштирок этди.

Сотув ҳажми 13,10 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бир АҚШ долларининг қиймати — 26,10 сўм даражасида қайд этилди.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1995 йил 19 апрелдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади. *)

1 Австралия доллари	19,45	10 Португалия эскудоси	1,81
1 Австрия шиллинги	2,67	1 Сингапур доллари	18,71
1 Англия фунт стерлинги	42,30	1000 Туркия лираси	0,62
10 Бельгия франки	9,30	1 Финляндия маркаси	6,18
1 Голландия гульдени	17,04	1 Франция франки	5,45
10 Греция драхми	1,17	1 Швеция кронаси	3,60
1 Дания кронаси	4,84	1 Швейцария франки	23,17
1 АҚШ доллари	26,10	1 ЭКЮ	34,99
1 Миср фунти	7,65	10 Япония иенаси	3,19
1 Ирландия фунти	43,05	1000 Россия рубли	5,19
1 Исландия кронаси	0,41	1 Эстония кронаси	2,33
10 Испания песети	2,14	1000 Украина карбованеци	0,20
100 Италия лираси	1,54	1 Латвия лати	51,48
1 Канада доллари	19,10	1 Литва лити	6,53
1 Қувайт динори	89,66	1 Қозоғистон тенгеси	0,42
100 Ливан фунти	1,60	1 Молдова лейи	5,78
1 Германия маркаси	19,09	1000 Беларусь рубли	2,27
1 Норвегия кронаси	4,26		

Марказий банк 1995 йил 19 апрелдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси махсус пул алмаштириш пунктларида фойдаланиш учун нақд АҚШ долларининг қуйидаги тижорат қийматини белгилади:

— Сотиб олиш қиймати: 1 АҚШ доллари — 26,10 сўм.

— Сотиш қиймати: 1 АҚШ доллари — 26,10 сўм.

Хорижий валютани сотиш чоғида сўм билан восита ҳақи олинади.

*) — Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

· *Долзарб муаммо*

ШОЛИЧИЛИКДА БОЙ БЕРИЛАЁТГАН ИМКОНИЯТЛАР

Оз эмас, ваҳоланки, бунга йўл қўймаслик учун ҳамма зарур шарт-шароитлар мавжуд

РЕСПУБЛИКАМИЗДА жон бошига илмий асосланган гуруч миқдори 17 кило бўлиб, йилига камида 400 минг тонна гуруч ёки 650 минг тонна шоли етиштириш лозим. Амалда эса 157 минг гектар майдонга шоли экилиб, ўртача 30-35 центнердан ҳосил олинмоқда. Ҳолбуки, ҳосилдорликни бундан ҳам ошириш учун барча имкониятлар мавжуд. Бунга илмий асосланган агротехник тадбирларни, яратилаётган янги навларни татбиқ этиш, уруғчиликни тўғри йўлга қўйиш билангина эришиш мумкин.

КЕЙИНГИ йилларда шоликор олимларимиз юқори ҳосилли, юмалоқ ва узун гуруч берадиган, касалликларга чидамли, ётиб қолмайдиган, ўриб-йиғиб олишда техникаларга мос, технологик сифати жиҳатидан аъло янги шоли навларини яратганлар. Чунончи, «Авангард» навининг яратилиши ва кенг жорий этилиши билан аввалги УзРОС-59 навига нисбатан биринчи навли гуруч чиқиши 13-15 фоиз кўпайди, ўрим-йиғим давридаги нобудгарчилик камайди. Ҳозирги пайтда асосий майдонни эгаллаган «Нукус-2» нави районлаштирилиши билан комбайнларнинг иш унуми ошиши ҳисобига ўрим-йиғим муддати икки баробар қисқарди, нобудгарчилик камайди. Бу янги ўрта ва эртапишар навлар 55-70 центнер ҳосил беради. Умуман, шолидан 60-80 центнердан ҳосил олиш технологияси ишлаб чиқилган. Янги навлардан ва ишлаб чиқаришга тақдим этилган технологиядан тўғри фойдаланган хўжаликлар, бригадалар йил сайин 50-70 центнердан ҳосил олмоқдалар.

Бироқ, республика шоличилигидаги бугунги аҳвол давр талабига жавоб бермаяпти, имкониятлар тўла ишга солинмаяпти. Натижада охирги йилларда республикамизда шоли етиштириш ҳажми 500-530 минг тоннадан ошмаяпти. Меҳнат, хомашё ва пул ҳаражатлари эса ошиб бормоқда, маҳсулот сифати яхшиланмаяпти, соҳанинг самарадорлиги паст ҳолича қолмоқда.

Бунинг асосий сабаблари шундаки, инженерлик усулида қурилган асосий шолипоя майдонларида узоқ вақтдан буён (15-20 йил) текислаш ва гидротехник иншоотларни таъмирлаш жуда суст олиб борилганлиги оқибатида кўп ерларнинг, айниқса, Қорақалпоғистон Республикаси шолипояларининг мелиоратив ҳолати ёмонлашиб кетган. Хўжаликларда алмашлаб экиш ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Кўпгина хўжаликларда бир ерда сурункасига 15-20 йил давомида шоли экиб келинмоқда. Оқибатда ер унумдорлиги ва ҳосилдорлик пасайиб, шолипояда бегона ўтлар, айниқса, ёввойи қизил гуручли шоли кўпайиб кетиб, уруғчиликни издан чиқармоқда. Қизил гуручли шоли касалликларни кўп тарқатибгина қолмай, гуруч сифатини ҳам кескин ёмонлаштириб, хўжаликларга моддий зарар келтирмоқда.

Бозор шароитида хўжаликларни моддий-техника ресурслари билан таъминлаш қийинлашиб бориши, илм-фан билан ишлаб чиқариш орасидаги ҳамкорлик ва умуман, назоратнинг сусайиши натижасида кўп ҳолларда шоли етиштириш бўйича ишлаб чиқилган тавсияномаларга тўла амал қилинмаяпти. Ерни экишга кеч тайёрлаш, экиш, ўғитлаш ва гербицидлар сепиш муддатларининг бузилиши, ўғитларнинг миқдори ва нисбатларига риоя қилмаслик ҳосилдорликка салбий таъсир кўрсатмоқда.

Минтақалардаги уруғчилик хўжаликларида керакли миқдордаги юқори репродукцияли уруғ етиштиришга эътибор берилмаяпти. Йирик шоличилик хўжаликларида махсус уруғчилик бригадалари ташкил этилмаганлиги, моддий рағбатлантириш ва алмашлаб экиш тўғри йўлга қўйилмаганлиги сабабли, кўпгина уруғчилик участкаларида уруғ агротехникасига риоя қилинмайди, айниқса, ўтоқлаш кўп хўжаликларда ўтказилмаслиги натижасида бегона навлар ва ёввойи қизил шоли кўпайиб бормоқда.

Шоличиликда иқтисодий ислоҳот амалга ошмаяпти, ишлаб чиқариш муносабатлари, мулкчиликнинг шакллари ўзгармади, деҳқон ерга ва маҳсулотга эга бўла олмаяпти. Хўжаликлар шартномада кўрсатилган шолисининг асосий қисми (80 фоизи)ни давлат буюртмасига асосан қатъий белгиланган баҳода сотаётгани бозор муносабатлари талабларига зид бўлиб, ижарачиларни рағбатлантирмаяпти. Ишни ташкил этиш ва меҳнатга ҳақ тўлаш усуллари деярли ўзгармади. Натижада охирги 2-3 йил ичида илғор хўжаликларда ҳосилдорлик кескин пасайиб кетди.

Техникаларнинг ҳаддан ташқари қимматлашиб, уларни ишлатиш учун сарфланадиган харажатларнинг ошиб бориши натижасида хўжаликларнинг техника, эҳтиёт қисмлар, ёнилғини керагича сотиб олишга қурби етмасдан, технологик жараёнлар мажбуран бузилмоқда, бу ҳосилдорликка ва, умуман, соҳанинг самарадорлигига акс таъсир этмоқда. Бундан ташқари, махсус шоли экиш ва маданий ўғитлар солиш агрегатларининг йўқлиги сабабли, уруғлар бир текис сепилмай, мўлжалланган ҳосил олинмаяпти. Ўрим-йиғим комбайнлари ва дон тозалаш-қуритиш агрегатлари шоли учун мослашмагани ва мукаммал ишламаганлиги учун ҳосилнинг 15-20 фоизи далада, хирмонда нобуд бўлмоқда ва намлиги юқори бўлган донларни омборларда сақлаш даврида сифати ёмонлашмоқда.

Бу камчиликларга қарамай, ҳозирги шароитда янги навларни, ишлаб чиқилган технологияни барча майдонларда жорий этиш ҳисобига республикада шолининг ўртача ҳосилдорлигини 40-45 центнерга етказиш имкониятлари бор. Бунинг учун республиканинг шоличиликка қулай табиий иқлим ва тупроқ шароитларидан тўла фойдаланиш, илм-фан ютуқларидан ва илғор тажрибалардан фойдаланиб, бозор шароити талабларини ҳисобга олиб, соҳада илмий ишларни ривожлантириш ва бир қатор ташкилий, хўжалик ва иқтисодий тадбирларни амалга ошириш лозим.

Кейинги йилларда республикамиз аҳолисини дон билан таъминлаш мақсадида 1 млн. 360 минг гектар суғориладиган майдонга кузги ғалла экилди. Бу ерлардан самарали фойдаланиш учун такрорий экинларга катта эътибор берилмоғи лозим. Буни ҳисобга олиб, олимларимиз янги серҳосил, эртапишар навларни яратишлари керак.

Ернинг унумдорлигини ошириш, мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва далани бегона ўтлардан, ўзга навлардан, қизил ёввойи шолидан тозалаш, сув ресурслари, ўғит ва заҳарли моддаларни тежаш мақсадида 2-3 йил ичида барча шоличилик хўжаликларида шолини алмашлаб экишни ўзлаштириш зарур.

Чорвачилик маҳсулотларини кўпайтириш мақсадида тавсия этилган алмашлаб экиш схемасига бир оз ўзгартиш киритишни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда. Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилоятида тез-тез юз бериб турадиган сув танқислигини ҳисобга олиб, илм-фан томонидан тавсия этилган 9 далали алмашлаб экиш схемасида 3 та далани беда учун, 5 та далани шоли учун ва битта банд шудгор учун ажратиш керак. Ерлари шўр ва зах сувлар яқин бўлган Сурхондарё вилоятида ва Тошкент вилоятидаги «Шоликор» жамоа хўжалигида 4 далали шоли — шудгор (3 та дала шоли ва битта банд шудгор) алмашлаб экиш схемасини ўзлаштириш мақсадга мувофиқдир. Сирдарё вилоятида ва Тошкент вилоятининг А. Навоий номли хўжалигида 7 ва 9 далали алмашлаб экиш схемасини жорий этиш керак. Барча шоли экадиган вилоятлар, айниқса, Қорақалпоғистон Республикаси хўжаликларида банд шудгор учун ажратилган далаларда шолини ўриб олгандан кейин кузги буғдой ёки кузги жавдар ёки баҳорда дуккакли дон (соя, мош) экиш тавсия этилади. Бундай (20 минг гектарга яқин) далалардан гектарига 40-50 центнердан бошоқли дон ҳосили олиш мумкинлиги илм-фан ва илғорлар тажрибасида исботланган. Шоликор хўжаликларда фақат банд шудгор ҳисобига 80-100 минг тоннагача соя дони етиштириш имконияти бор.

Кўп жойларда ишдан чиқиб қолган шолипояларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш керак. Сув танқислигини ҳисобга олиб, катта маблағларни шоли учун янги ерларни ўзлаштиришни эмас, балки эскириб, ишдан чиқиб бораётган инженерлик усулидаги шолипояларнинг мелиорациясини тубдан яхшилашга сарфлаш зарур. Мелиорация-текислаш ишлари фақат экинлардан бўшаган банд шудгорда ўтказилиши лозим. Шунинг ҳисобига республика бўйича ҳосилдорликни 4-5 центнер кўтариш мумкин. Бунинг учун шоли экадиган ҳар бир туманда хўжалик ҳисобида ишлайдиган йирик мелиорация гуруҳи бўлган корхоналар ишини қайтадан кучайтириш керак бўлади.

Ишлаб чиқариш муносабатларини бозор талабига мослаш, ҳар хил мулкчилик шаклларини ривожлантириш, хўжалик ҳисобини кучайтириш одамларнинг ишга бўлган муносабатларини ўзгартиради, албатта. Бозор муносабатларининг ҳозирги бошланғич босқичида йирик ихтисослашган 41 та шоличилик хўжалигида бригада тизими сақланиб, унинг таркибидаги 5-8 тагача (ҳар бири 40-60 гектарлик) инженерлик хилидаги шолипоялар ижарачи-сувчиларга бириктирилиб, меҳнат ҳақи йил охирида иш натижасига қараб белгиланиши шарт.

Бозор шароитининг кейинги босқичида агросервис хизматлари тўла йўлга қўйилгандан сўнг бригада тизими ўз мавқеини йўқотиши мумкин. Бундай шароитда шолипоялар давлат томонидан ижрачи-сувчига узоқ муддат фойдаланишга ва келажакда бу ерга меросхўрлик ҳуқуқи билан бириктириб қўйилиши мумкин. Давлат буюртмаси ўрнига шолини харид қилишда навларнинг сифати ҳисобга олинувчи эркин баҳоларга ўтиш зарур.

Хулоса қилиб шуни таъкидлаш лозимки, илм-фан ютуқлари ва келажакда яратиладиган янги навлар ва илғор агротехникани шоличилик хўжаликларининг барча майдонларида жорий этиш ҳисобига ҳосилдорликни 50-55 центнерга етказиш мумкин. Алмашлаб экиш жорий этилса, шолига сарфланадиган сув, маданий ўғитлар, заҳарли моддалар камайтирилса, атроф-муҳит, айниқса, Орол ҳавзасидаги экологик вазият анча соғломлашади. Деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари кўпайиб, халқимизнинг турмуш даражаси яхшиланади.

З. АБДУЖАББОРОВ,
Ўзбекистон шоличилик илмий-тадқиқот институти директори.

Ўзим ҳеч қачон кўрмаган даҳшатли уруш сўзини эшитганимда ёҳуд ўқиганимда юрак-бағрим эзилиб, ичларим тўкилиб кетади. Эшитмасликнинг, ўқимасликнинг эса сира иложи йўқ.

ОЛТИН ҲАЙКАЛ

Урушнинг тугаганига 50 йил бўлса-да, унинг совуқ башараси, кўримсиз қиёфаси ҳар кўнгилда, ҳар хонадонда оғир асорат қолдирган. Беихтиёр, охиратлари обод бўлсин, дадамни эслайман. Уруш бошланганда эндигина ўрта мактабни битирган ўспирин жангга кетади. Қон кечиб, Берлингача бориб, 1945 йилда қайтиб келади. Ана ўшандан бошлаб то умрининг охиригача дадамнинг бирор кун соғ кўрганимни эслолмайман. Охири урушда олган жароҳатлари битмасдан 63 ёшда оламдан ўтиб кетдилар. Бундайлар Ўзбекистонда минглаб топилади. Урушдан қайтиб келгач, хотинининг бошқа бировга эрга тегиб кетганини эшитгандан сўнг ақлдан озиб, исмини ҳам унутиб, у дунёга Тақирагул номи билан кетган киши ҳам сира хотирамдан кетмайди. У эртадан кечгача кўчаларда тентираб юрар, бир оғиз сўз айтмас, гўёки ҳамма нарсани унутгандай эди. Биз бир тўда қизалоқлар «Тақирагул жинни, Тақирагул жинни», деб ортидан қувалардик. Болалигимизга бориб тош отган пайтларимиз ҳам бўлган. У бизга маъюс ва ёлворувчан бир нигоҳ ташларди-ю, яна йўлида давом этарди. Чиндан ҳам жиннимиди, соғмиди, билмадиму, лекин ҳеч кимга зиёни тегмасди. Кечқурун қай қўшниси чиқарган бир коса овқат билан қорин тўйдирарди. Энди билсам, унинг мисолида урушнинг мудҳиш оқибатларидан атиги бир заррасинигина кўрган эканман, холос. Бутун маҳалла аҳли Тақирагулнинг ош-овқатидан, кийим-кечагидан хабардор бўлиб турди, ўлигини иззат-икром билан кўмишди. Ўша пайтларда одамларда бойлик бўлмаса ҳам, меҳр-оқибат бўлган экан-да. Ҳар куни эрталаб ишга боришда ва кечқурун уйга қайтишда шаҳримизнинг «Халқлар дўстлиги» майдонида жойлашган концерт саройи саҳнида тошкентлик машҳур оддий темирчи Шоаҳмад Шомаҳмудов ва унинг умр йўлдоши Баҳри аянинг уруш йилларидаги инсонийлигидан, меҳр-муҳаббатидан, муруввату оқибатидан ҳикоя қилиб турувчи ҳайкал ёнидан ўтганимда, бағри кенг ва буюк халқнинг фарзанди эканлигимдан бошим осмонга етади. Ана шу ҳайкал пойига ҳамиша гуллар тўшалишини ва тавоф этишимизни орзулайман.

***

— Мен 17 ёшда эдим,— дейди уруш йилларини эслаб ҳозирда пенсионер Кимёхон ая Йўлдошева. — Эрта-индин поездда уруш бўлаётган жойлардан қариялар, аёллар келармиш, деган овоза тарқалди. Бутун шаҳар аҳли вокзалга кўчиб чиққандик. Келганларнинг аҳволини кўриб роса йиғлаганман. Қоринлари оч, уст-бошлари юпун, кир-чир, битлаб кетишган, кўплари касалманд ва ялангоёқ эдилар. У кунларни бизлар кўрдик, сизлар кўрманглар, илоҳим. Айниқса, ёш болаларнинг аҳволи оғир эди. Кўпчилигининг ота-онаси урушда ўлиб, етим қолишган экан. Вокзалга чиққан ҳар бир одам икки-учтадан бола олиб уйига қайтган. Бўлмаса бир бурда нонни зўрға топиб, ўзининг бир этак боласини амал-тақал билан боқиб турганлар бола асраб олишармиди? Эл-юртдан ортиб қолган болаларгина болалар уйига жўнатилгани кечагидек ёдимда. Бугун-чи?! Кишилар қанча тўқ, фаровон яшашса-да, меҳр-оқибатдан шунчалик узоқлашмоқдалар. Ҳаттоки, битта «дом»да яшаб туриб ҳам бир-бирларини танишмайди. Ўзининг туққан боласини дуч келган жойларга ташлаб кетаётган инсофсизлар қанча?!

Кимёхон аянинг гапларини тинглаганча хаёлларга бериламан. Шодликдан кўра ғам-ташвиш одамларнинг бошини бириктириб, мурувватли қилиб қўярмикан? Ёки меҳр-оқибат тушунчалари ҳар кимнинг ўзига боғлиқмикан, ким билади дейсиз?! Ўзбекнинг қон-қонига сингиб кетган одамийликка амал қилмасак, Шоаҳмад ака билан Баҳри аяларнинг хотирасини унутган бўлмаймизми, ахир! Бу икки жафокаш уруш йилларида кўчириб келинган болалардан 16 нафарини тарбиялаб, вояга етказди. Ўзбек, рус, татар, яҳудий, чуваш, молдаван фарзандлари эди улар. Биртасини ҳам Баҳри хола туққан бўлмаса-да, барчаси уни ўз онам деб, ўзбек тилини эса она тилим деб билдилар. Кейинчалик уруш тугаб, улардан баъзи бирларининг ота-онаси топилиб, олиб кетгандан кейин ҳам болалар ўзлари паноҳ топган хонадондан оёқ узиб кетмадилар. Аксинча, борди-келдилар янада мустаҳкамланди.

«Тошкентга келиб болалар уйлари олдида бола олиш учун навбатда турган одамларни кўриб ҳайратга тушдим»,— деб ёзганди болалар шоири Корней Чуковский. Бу ўзбек халқининг бағри кенглиги ва болажонлигига берилган энг ихчам ва энг чиройли таърифдир. Чиндан ҳам ҳар бир ўзбек ўзининг имконияти даражасидаги меҳнати билан душман устидан ғалаба қозонилишига катта ҳисса қўшди. У умумижтимоийлик касб этади. «Сен етим эмассан», деб болаларнинг кўнглини кўтарган Ғафур Ғуломнинг шу номли шеъри уруш йиллари шеъриятининг гултожи бўлиб қолди. Раҳмат Файзийнинг халқимизнинг фидойилиги Шоаҳмад ака ва Баҳри аялар тимсолида тасвирланган «Ҳазрати Инсон» романи яратилди. Ушбу роман асосидаги «Сен етим эмассан» кинофильми эса ўзбекнинг довруғини бутун дунёга танитди.

***

Минг шукурки, уруш бизнинг ғалабамиз билан якунланди. Академик шоиримиз Ғафур Ғулом кутган «оппоқ тонглар» отди, зулмат ортда қолди.

Энди бевосита «Халқлар дўстлиги» саройи саҳнидаги ҳайкалга қайтадиган бўлсак, уни сиз ҳам кўргансиз, азиз юртдошларим. Фақатгина байрам кунларида эмас, балки вақти-вақти билан бу ерга келмоққа одат қилайлик, муқаддас зиёратгоҳ деб билайлик. Негаки, бу ҳайкал нафақат Шоаҳмад ака билан Баҳри аянинг, балки она-юртимиз Ўзбекистоннинг, ҳар бир ўзбекистонликнинг уруш йилларидаги жасоратига қўйилган олтин ҳайкалдир!

Гулчеҳра ЙЎЛДОШЕВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

· *Маънавий қадриятларимиз*

ЎТМИШ ДАРАКЧИЛАРИ

Юртимиз мустақил бўлганидан сўнг турли соҳаларда бевосита чет эллар билан алоқалар йўлга қўйилмоқда. Бугун фақат иқтисодда эмас, балки илмий ҳамкорлик борасида ҳам кенг имкониятлар мавжуд.

Ўзбекистон Фанлар академияси Археология институти олимлари ҳам ўз изланишларида бошқа мамлакатлардаги ҳамкасблари билан яқиндан мулоқотда бўлмоқдалар. Франциянинг тадқиқотлар миллий маркази, Германиянинг Немис археология институти, Польшанинг Варшава ва Познань университетлари, Россиянинг қатор илмий ташкилотлари шулар жумласидан. Бундан мақсад — ўзбек фани, қадим маданияти ва тарихини дунёга танитишдир.

— Биз улар билан фақат илмий ҳамкорлик қилиб қолмай, балки илгари четга олиб чиқиб кетилган маданий ёдгорликларни Ўзбекистонга қайтариш муаммолари билан ҳам шуғулланмоқдамиз, — дейди институтнинг директори, тарих фанлари доктори Темур Ширинов. — Чунки сўнгги юз йил давомида Туркистон ҳудудидан минглаб тарихий ашёлар Россияга, Европа мамлакатларига олиб кетилди. Олдимизда уларни излаб топиш, рўйхати ва каталогини тузиш, сўнгра имкон борича юртимизга қайтаришдек мураккаб вазифа бор.

Яқинда Археология институтининг Санкт-Петербургдаги Эрмитаж музейи билан ёзишмалар олиб бориш натижасида умумий сони 1847 дона қадимий тангалардан иборат иккита «хазина-топилма» тўлиғича Самарқандга олиб келинди.

Биринчи хазина 1976 йилда Афросиёбдан топилган бўлиб, милодий эранинг V-VI асрларида Самарқандда зарб қилинган. У камончи тасвири туширилган 1350 дона кумуш тангадан иборатдир.

Иккинчи хазина 1984 йилда Ерқўрғондан (қадимги Қарши) топилган. У милодий V-VIII асрларда Нахшабда зарб қилинган 487 дона мис танга-пулдан иборат. Ушбу тангалар араблар истилосигача бўлган даврга оид энг йирик танга-пул хазинасидир. Бу дафина Ўзбекистон тарихининг қарийб икки юз йиллик даврини ёритишда қимматли манба сифатида хизмат қилади.

Ҳар иккала хазина 1984—1988 йилларда Эрмитажнинг нумизматика бўлими мудири, дунёга танилган олим, тарих фанлари доктори Е. В. Зеймалга тадқиқ қилиш учун юборилган экан. Тадқиқот натижасида қўлга киритилган илмий ютуқлар VI жилдли «Ўзбекистон халқлари тарихи»ни ёзишда қўлланилмоқда.

Музаффар МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Косонсой туманидаги Ёзқули Худойбердиев номли ширкатлар уюшмаси аъзоси, уруш қатнашчиси Отахон Бобохўжаев ҳар йили пиллакорларга 10 гектар майдондаги тутзорни парваришлаб, ипак қурти учун озуқа етказиб беради.

СУРАТДА: пиллакорлар мададкори Отахон Бобохўжаев ширкатлар уюшмаси раиси Зоиржон Мирсаидов билан.

Т. ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

МАРКАЗИЙ УНИВЕРМАГДАГИ **"SONY"** **БЎЛИМИ**

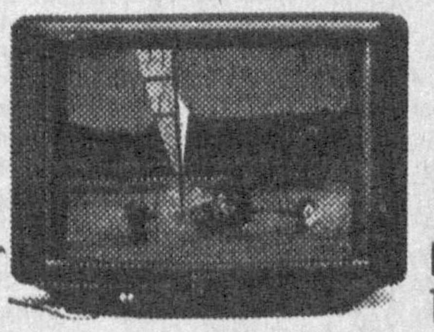

ЧИНАКАМ ЯПОНЧА СИФАТ!

30% СИЙЛОВ

МУМ, Ўзбекистон к., 17
Тел.:(3712)33-08-11

Агар 30 ёшдан ошган бўлсангиз, Унда сизга 30+ қувватдориси даркор!!!

"Тридцать Плюс" кичик капсуласи ёрдамида сиз оғир иш кунидан кейин ҳам осмонўпар бинонинг сўнгги қаватигача югуриб чиқишга қодир бўласиз. "Тридцать Плюс" нафақат чарчоқни тарқатади, балки Сиз сарфлаган қувватни тиклайди - у танангизнинг ҳар бир тўқимасига куч ва эпчилликни қайтариб, Сизни яшартиради.

Харид қилиш масаласи бўйича қуйидаги манзилга мурожаат қилинг:
" АДЖАНТА ФАРМА ЛИМИТЕД" ФИРМАСИ:
Тошкент, 700060,
Мовароуннаҳр кўчаси, 19-уй.
Телефон: (3712) 32-01-48, 33-48-70
Телефакс: (3712) 33-84-71
ёки Тошкентдаги сотувчи ҳамкорлари:
"Ибн-Сино" дорихонаси:
(3712) 44-24-34, 40-44-83.
"Фармед" дорихонаси:
(3712) 47-98-90.

"Тридцать Плюс" - ёшлик ва соғломлик демакдир.

АҲОЛИ, КОРХОНАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАР ДИҚҚАТИГА!

«Ўзбекистон почтаси» концернининг республика матбуот тарқатиш маркази қуйидаги нашрларга 1995 йилнинг иккинчи ярмига обуна очилганлигини маълум қилади.

Республика нашрларидан:
«Оила ва жамият»
«Бизнес-Вестник Востока»

Россия Федерацияси нашрларидан:
«Аргументы и факты»
«Медицинская газета»
«Рабочая трибуна»
«Труд»
«Экономика и жизнь»

Ёдингизда бўлса, бу нашрларга шу йилнинг фақат биринчи ярмига обуна қабул қилинган эди.

Обунани барча алоқа бўлимларида ва обуна қабул қилиш пунктларида расмийлаштиришингиз мумкин.

Қўшимча маълумотларни 33-67-98, 34-83-87, 33-60-78 рақамли телефонлар орқали олишингиз мумкин.

НИЗОМИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ СИРТҚИ БЎЛИМИ ТАЛАБАЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Жорий ўқув режаларига мувофиқ, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти 1994-95 ўқув йилида давлат имтиҳонларини факультетлар бўйича қуйидаги муддатларда ўтказади:

№№	Факультетлар	Муддатлари
1.	Мактабгача тарбия педагогикаси, физика, математика, меҳнат, бадиий графика, биология, география, кимё	1.VI. — 30.VI. 1995 йил.
2.	Тарих, бошланғич таълим методикаси, дефектология (олигофренопедагогика, сурдопедагогика).	1.VII. — 31.VII. 1995 йил.

Шу муносабат билан институт раҳбарияти жойлардаги мактаб директорлари, халқ таълими ташкилотлари раҳбарларидан битирувчиларга давлат имтиҳонларига тайёргарлик кўриш ва муваффақиятли топшириш учун зарур шароитлар яратиб беришни сўрайди.

Низомий номидаги ТДПИ ректорати.

«Ихтирочи» кичик давлат корхонаси тугатилади. Барча даъволар ва шикоятлар эълон газетада чоп этилгандан сўнг бир ой мобайнида қабул қилинади.
Тел.: 44-11-20.

25 апрель, соат 15.00да Тошкент мактабгача тарбия педагогика билим юртида **«Очиқ эшик»лар куни ўтказилади.**

Манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳар, Чилонзор тумани, Муқимий кўчаси, 178.

13-, 34-, 77-автобуслар, 2-, 12-троллейбуслар, 4-, 9-трамвайларнинг «Оқ тепа» бекати.

"Диёр" савдо уйига юқори сифатли ва мақбул нархларда янги моллар келди.

Италия, Сингапур, Малайзия, Сурия, Болгарияда тайёрланган мебеллар - меҳмонхона, овқатхона, ётоқхона ва ошхона гарнитурлари, юмшоқ мебеллар тўпламлари, сервантлар, бурчакли юмшоқ мебеллар, ошхона мебеллари тўпламлари, столлар, стуллар, суянчиқли юмшоқ курсилар, шунингдек ҳар хил гилам ва гилам буюмлари.

Харид қилишга шошилинг ва Сиз бизнинг нархларга рақобат йўқлигига амин бўласиз!

Бизнинг манзил:

Тошкент ш.:
10-дўкон, Ўзбекистон шоҳ кўчаси, 45. Тел.: 45-77-43
2-дўкон, Ўзбекистон шоҳ кўчаси, 45. 45-78-62
1-дўкон, Усмон Носир кўчаси, 30а. 55-14-84

Савдо уйи дўконлари Андижон, Бухоро, Самарқанд, Хева, Фарғона, Қўқон ва Термиз шаҳарларида ҳам ишлаб турибди.

• *Аз-Замахшарий — 920 ёшда*

«ҲАҚГЎЙЛАР БАҲОРИ»НИНГ ИЖОДКОРИ

Хоразмлик буюк аллома Абул-Қосим Маҳмуд ибн Умар аз-Замахшарий (1075-1144) илм-фаннинг турли соҳаларига оид элликдан ортиқ асарлар яратган. Бахтимизга уларнинг аксарияти бизгача етиб келган. Ушбу асарларнинг ҳаммаси араб тилида ёзилган. Хорижий Шарқ, айниқса, араб мамлакатларида буюк ватандошимиз маданий меросига қизиқиш ҳар доимгидек ҳозир ҳам жуда катта. Унинг асарлари ҳар томонлама тадқиқ ва таҳлил этилиб чуқур ўрганилмоқда, қайта-қайта нашр этилмоқда. Алломанинг «Рабийъ ул-аброр ва нусус ул-ахбор» («Ҳақгўйлар баҳори ва хабарлар изҳори») деган ахлоқ-одобга оид йирик асари яқинда ироқлик олим доктор Салим ан-Нуаймий томонидан тадқиқ этилиб Бағдодда тўрт жилдда нашр этилди. Мазкур нашр муқаддимасида аз-Замахшарийнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида келтирилган маълумотларнинг арабчадан таржимаси ҳурматли ўқувчиларимиз эътиборига ҳавола этилмоқда.

АБУЛ ҚОСИМ АЗ-ЗАМАХШАРИЙ

Ушбу асарнинг муаллифи Абул Қосим Маҳмуд ибн Умар ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Хаварзмий аз-Замахшарий ҳижрий 467 (мелодий 1075) сана ражаб ойининг йигирма еттинчи кунида Замахшарда таваллуд топди. Хоразмни зиёрат қилган машҳур араб жуғрофий олими ал-Муқаддасий (946-1000) ўзининг «Аҳсанут тақосийм фи маърифатил ақолийм» асарида Замахшар ҳақида «Замахшар кичик бир шаҳарча бўлиб, унда қалъа, хандақ, қамоқхона ва белгиланган (чегараланган) дарвозалари; ҳар кеча кўтариладиган кўприклари бор. Шаҳарчани кесиб ўтадиган катта йўли ва бозор тарафида гўзал бир жомеъ масжиди бор», деб ёзган эди. Ўз даврида Замахшар Хоразмнинг машҳур бўлмаган қишлоқларидан бири бўлган. Кейинчалик аз-Замахшарий айнан шу жойда туғилиб, унинг номи оламга ёйилганлигидан ҳам бу қишлоқнинг довруғи тилларда достон бўлиб, у машҳур жойлардан бири сифатида танилди. Бу хусусда аз-Замахшарий билан дўстона муносабатда бўлган ўша пайтдаги Макканинг амири Абул-Ҳасан Али ибн Исо ибн Ҳамза ибн Ваҳҳос ал-Хусний ал-Аълавий назмий услубда бу қишлоқ таърифини яхши ифодалаган.

Аз-Замахшарийнинг таваллуди ва унинг ёшлик йиллари дину дунёнинг жалоли (кўрки) султон Абу-л-Фатҳ Маликшоҳ ҳокимлиги даврида ўтди. Бу давр илм, фан ва маданият тараққий топган бўлиб, уламои-адиблар улуғ Вазир Низом-ул-Мулкнинг (у ҳижрий 485, мелодий 1097 йилда қатл этилган) раҳнамолиги ва ҳомийлиги туфайли катта эътибору эҳтиромга сазовор бўлган эдилар. Ўша давр вазирларининг ўртасида энг улуғи шубҳасиз Салжуқийларнинг улуғ вазири Низом-ул-Мулк эди. Таниқли араб тарихчиси Ибн ал-Асир (1160-1234) у ҳақда «Тақводор, кўп илмлардан хабардор, етук олим бўлиб, унинг ҳузурида доимо машҳур қорилар, фақиҳлар ва имомлару аҳлу хайр ва салоҳлар бўларди. У Шарқнинг турли шаҳар ва мамлакатларида кўплаб мадрасалар бунёд этдириб (улар Низомия мадрасалари номи билан машҳур эди), уларга катта-катта маблағлар ажратиб алоҳида эътибор берарди», деб ёзади. Умуман, Низомул-Мулк илму ирфон аҳлига катта эътибор билан қараб ҳар кимнинг илму фазлига яраша мансабу мартабаларга тайинлади. Унинг даврида Шарқнинг турли томонларида кўплаб мадрасалар, улар қошида дор-ул-кутуб (кутубхоналар) ҳам очилган эди. Мана шундай илм-фан, адабиётга катта ғамхўрлик кўрсатилиб, улуғ вазир Низом-ул-Мулкнинг бевосита раҳнамолиги ва ҳомийлигида уламою удаболар ва аҳлу фазлларга алоҳида эътибор қилинган бир даврда аз-Замахшарий ўз қишлоғида, ўз оиласида—афсуски, биографлар унинг оиласи ҳақида деярли ҳеч нарса ёзмаганлар — ўсиб, улғайди. Отаси вафот этганда аз-Замахшарий йиғлаб туриб ўз оиласини фақир бўлса-да, лекин художўй ва диндор, илму адабдан хабардор зиёли бир хонадон эканлигини, унинг отаси етук олим, адиб ва тақводор киши бўлганлигини зикр қилади. Аз-Замахшарий ҳақида унинг опасининг ўғли (яъни жияни), фозил ва адиб Абу Амру ибн ал-Ҳасан ас-Симсор тоғасиқомусий олим ҳақида келтирган баъзи қимматли маълумотларни машҳур араб олими ва сайёҳи Ёқут ал-Ҳамавий (1179-1229) ўзининг «Иршод ул-ариб» асарида келтирган. Талабалик йилларига етишгач, илм талабида аз-Замахшарий Бухорога қараб жўнайди. Йўлда отдан йиқилиб бир оёғи синади. Оёқ шишиб кетиб оғриқ кучаявергач, синган оёқни кестиришга мажбур бўлади ва шундан кейин бир умр ёғоч оёқда юрди. Оёғининг кесилишининг сабаблари ҳақида гапирганларида яна айтиладики, Хоразм бўйлаб қилган сафарларининг бирида у ҳақиқатан қишнинг қорли совуғида йўлда узоқ қолиб кетиб оёғини совуққа олдириб қўйган... Қалин қор ва қаҳратон совуқ, у ўлкаларда, хусусан Хоразм диёрида кўп бўлиб, одамнинг аъзои-баданига таъсир қилиб, совуқ уради. Ушбу хабарнинг ровийси яна давом этиб «совуқ туфайли оёқ-қўлини совуқ урган кўпдан-кўп кишиларни кўрдим. Уни билмаган одамда, эҳтимол, бирор шубҳа бўлиши мумкин. Чунки ушбу ривоятни тасдиқлайдиган бошқа бир ривоятни билмадим. Энг яхши исбот бу хусусда аз-Замахшарийнинг ўз тили билан айтган қуйидаги гапи бўлиши мумкин. Таниқли фиқҳ олими, мутаккаллим ад-Дамғоний билан у Бағдодда учрашганда у аз-Замахшарийдан оёғининг кесилиши сабабини сўраганда у: «Онамнинг дуоси, — деди. — Аслида бу воқеа шундай бўлганди. Ёш болалигимда мен бир қушча (асфур)ни тутиб олиб оёғини ип билан қаттиқ тортиб боғладим, шунда қушча менинг қўлимдан чиқиб кетиб бир инга кириб бекинди. Мен унинг оёғидаги ипдан қаттиқроқ тортгандим, унинг оёғи узилиб кетди. Қушнинг бу азобидан воқиф бўлган онам қаттиқ хафа бўлиб: «Қушчанинг оёғини кесганинг каби Оллоҳ сенинг ҳам оёғингни кессин», деб қарғадилар. Ёшим талабалик ёшига етгач, илм талабида Бухорога қараб жўнадим. Йўлда отдан йиқилиб, оёғим синди. Бунинг асоратидан оёғимни кестиришга мажбур бўлдим». Аз-Замахшарий, одамлар унинг оёғи кесилиши хусусида бирор шубҳали ёмон фикр (Шарқда азалдан одатда ўғри-қароқчиларнинг оёқ-қўлларини кестириб жазолаган) гумон қилмасликларидан хавотирда бўлиб, доимо ўзи билан ушбу воқеанинг ҳақиқатидан воқиф бўлган кўп кишининг шоҳидлигида битилган бир (расмий) далолатнома (маҳдар)ни ёнида олиб юрарди...

АЗ-ЗАМАХШАРИЙ ИЛМ ТОЛИБИ ВА УСТОЗЛАРИ

Ўз она-юрти Хоразмда аз-Замахшарий даставвал Абу Мударр Маҳмуд ибн Жарийр ад-Даббий ал-Исфаҳонийдан (вафоти 1114 йил) таълим олди. Абу Мударр ад-Даббий йирик олим бўлиб, у ўз даврининг ягонаси (фарийд ул-аср) деган лақаб билан аталиб, Ёқут ал-Ҳамавий унинг ҳақида: тилшунослик, наҳв ва табобат илмларида ўз даврию замонининг яккаю ягонаси бўлиб, унинг хилма-хил фазилатлари хусусида рифоятлар келтирардилар, қанчадан-қанча одамлар унинг илмию макариму ахлоқларидан истифода этгандилар. Улардан кўплари тилшунослик ва наҳв соҳасида йирик олимлар даражасига кўтарилдилар. Шулардан бири аз-Замахшарийдир. У (Абу Мударр) Хоразмга муътазилия таълимотини келтириб тарқатган олим эди. Унинг обрў-эътибори жуда ҳам юқори бўлганлигидан жуда кўп халқ (одамлар) унга эргашиб, унинг таълимотини қабул қилганлар. Улардан бири Абул Қосим аз-Замахшарийдир.

Ҳадис илмини аз-Замахшарий шайх ул-ислом Абу Мансур ал-Хорисий ва Абу Саад аш-Шаққоний, шунингдек, Абу ал-Хаттоб Ношр ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн ал-Батардан тинглаган эди. Адаб илмини эса Абул Ҳасан Али ибн ал-Музаффар ан-Найсобурийдан ўрганган эди. Аз-Замахшарий таржимаи ҳоли ҳақида ёзган муаллифлар «Турли илмлар ва адаб илмидан сабоқ олиш ниятида аз-Замахшарий кўп мамлакатларда бўлди ва тафсир, наҳв, луғатшунослик ва адаб ва бошқа турли илмлар соҳасида йирик олим (имом) даражасигача етди, унинг шуҳрату довруғи дунёнинг турли томонларига тарқалди», деб зикр қиладилару, лекин унинг ўша мамлакатлардаги бошқа устозлари ҳақида аниқ маълумот келтирмайдилар.

Шунга қарамасдан, Маккаи мукаррамада аз-Замахшарий илм-фанда яхши танилиб шуҳрат қозонгандан кейин машҳур грамматик Сибавайҳнинг наҳву-сарфга оид «Китоб Сибавайҳи»дан аллома Абдуллоҳ ибн Талха ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Йобирийдан (вафоти 1124 йил) сабоқ олган. Луғатшунослик бўйича айрим асарларни 1139 йилда Бағдодда бўлганда ўз тенгдоши Абу Мансур Мавҳуб ибн Абу Тоҳир Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Жаволиқийдан (вафоти 1144 йил) ўрганган. Шулар билан бирга Абу Мударр ибн Жарийр ад-Даббийнинг аз-Замахшарийга кўрсатган таъсири катта бўлганди. У аз-Замахшарийдаги улкан ақлзаковат ва салоҳиятни пайқаб, унинг илмию иқтидорини тан олиб, ўзининг юқори мавқеидан фойдаланиб унга молиявий ва маънавий ёрдам кўрсатди ва вазир Низом ул-Мулкка тавсия қилиб, унинг мартабасию илмидан фойдаланишни маслаҳат берди. Аз-Замахшарий ад-Даббийнинг фазлу карамини юқори баҳолаçарди, у вафот этганда унга бағишлаб махсус қасида-марсия битди.

Ўз мавқеи-нуфузи кучайиб, унинг обрў-эътибори ошгач, аз-Замахшарий давлат арколарига яқинлашиб, уларга мадҳиялар бағишлаб, бирор мансаб ёки юқори мартабани эгаллаш умидида бўлди. Лекин унинг ушбу орзуҳаваси пучга чиқди. Чунки, гарчанд у мақтовларга сазовор бўлган бўлса-да, лекин давлат миқёсидаги юқори мансаблардан бирортасини ҳам эгаллай олмади. Ҳатто устози Абу Мударр аз-Замахшарийни қўллаб-қувватлаб, уни улуғ вазир Низом ул-Мулкка тақдим қилгани ҳам фойда бермади. Натижада бу омадсизлик унинг умидини пучга чиқарди. Бу бевафо дунёда олиму-уламолар хор, жоҳилу-нодонлар ҳурматда эканлигидан ҳасрати ошиб, ўз аламию-дардини назмий ифодалаб, парвардигорга илтижо қилди. Шундан кейин ҳам ўз орзусига эришиш йўлида баъзи асарлар тасниф этди. Ва ниҳоят, 1118 йилда оғир бир касалга, у тинкани қуритадиган касалга («ал-мараз ан-ноҳика») чалинади. У яратгандан шифо тилаб, энди султону-ҳокимлари бўсағасини босмаслиги, ҳеч қачон уларнинг хизматида бўлмаслигига онт ичди. Энди батамом илмий, ижодий фаолият билан машғул бўлишга, илм ал-қироат, ҳадис, фиқҳ каби шон-шуҳрат келтирадиган илмларни астойдил ўрганишга қарор қилди.

У муборак Ҳаж фарзини адо этиб Байтуллоҳ ал-Ҳарамни зиёрат қилиш эзгу ниятини қилди. У зоҳидлик ва тарки дунёчиликка таважжуҳ қилиб тақводорликка берилди. Маккаи Мукаррамага йўл олган пайтида мана шу орзусига бағишлаб бир қасида ҳам яратди.

Маккаи мукарраманинг амири (шарифи) Абул Ҳусайн Алий ибн Исо ибн Ҳамза ибн Ваҳҳос ал-Ҳусайний ал-Аълавий аз-Замахшарийни жуда самимий, катта иззат-икром ва ҳурмат билан кутиб олиб, ҳатто унинг учун «Боб ал-ажйод» маҳалласида бир уй (манзил) ҳам қурдирди.

Улар ўртасидаги ўзаро дўстлик ва биродарлик иплари тобора мустаҳкамланиб, ҳатто аз-Замахшарий бунга атаб бир қасида ҳам ёзади ва Макка амирининг ўзига кўрсатган катта илтифоти, унга атаб «Боб ал-ажйод»да бир уй қуриб берганлигини улкан миннатдорлик туйғуси билан тараннум қилади.

Ибн Ваҳҳос аз-Замахшарийдан кўп нарса ўргангани каби ўз навбатида аз-Замахшарий ҳам илм-маърифатли бўлганлигидан ундан талай нарсаларни ўрганди. Энг муҳими, Маккаи мукаррамада аз-Замахшарий хотиржамлик мақомига эга бўлиб, батамом асарлар таълиф ва таснифию мударрисликка ўзини бағишлади. Илм талабида унинг сабоқларига нафақат Макка ёшлари, балки бепоён Ислом оламининг турли томонларидан толиби илмлар кела бошладилар. Мана шундай иззату-икром ва самимий муносабатга қарамасдан, аз-Замахшарий ўз ватанига қайтишга азми-қарор қилади. Алломанинг таржимаи ҳолини ёзган муаллифлар унинг Маккадан қайтиш сабаблари ва қайтган йилини аниқ кўрсатмаганлар. Шу билан бирга Маккадан қайтгандан кейин ёзган шеърларидан бирида ўз ватанига етиб келган заҳотиёқ ўзининг бу қароридан надомат чекиб, яна Маккани қўмсаб, унга қайтиш ниятидалигини изҳор қилади. Эҳтимол, ўз она юртида аз-Замахшарий ўзи кутган иззат-икромни кўрмагандир ва шу боисдан Маккага, иккинчи маротаба ўзи Жоруллоҳ (Оллоҳнинг қўшниси) деган юксак лақабга сазовор бўлган Байтуллоҳга мужовурликка қайтишга қарор қилди. У Макка томон равона бўлиб Бағдодга келганда уни аллома аш-Шариф Абус-Саодат Хаббатоллоҳ ибн Али аш-Шажари (вафоти 1148 йил) катта илтифот билан кутиб олиб, уни Бағдодга қадам ранжида этгани билан муборакбод этди. Унинг келишига атаб чиройлик мадҳияли шеърлар бағишлади. Ибн аш-Шажарий ўз сўзини тамомламагунча аз-Замахшарий чурқ этмай жим ўтирди. Қачонки у ўз табригию-таҳиййасини тугатгач, аз-Замахшарий аш-Шажарийга миннатдорчилик изҳор этиб, уни кўп улуғлади ва ўзини ўта камтарона тутиб деди: «Кунлардан бир кун Зайд ал-Ҳайл Расуллуллоҳ-саллоллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига кириб, пайғамбар алайҳиссаломга кўзи тушгач овозини баландроқ қилиб икки маротаба шаҳодат келтирган. Шунда пайғамбар алайҳиссалом унга қараб: «Зайд ал-Хайл! Ҳар бир комил одамнинг менга сифатларини васф этгандилар. Лекин сен Менга васф қилинган ўша сифатлардан ҳам юқоридирсан». Жанобингиз аш-Шариф ҳам шу мисолида, деди. Кейин унинг ҳақига дуо қилиб, ҳамду-санолар бағишлади. Шунингдек, аз-Замахшарий ҳанафий мазҳаби бўйича фақиҳ ад-Дамғоний билан ҳам учрашгандики, қайсики у ўшанда ундан оёғининг кесилиш сабабини сўраган эди.

Шу тариқа аз-Замахшарий иккинчи маротаба Маккаи мукаррамага қайтиб келди. Лекин биографик асарларда унинг қайтиб келган йили ҳақида ҳеч нарса ёзмайдилар. Аз-Замахшарийнинг Маккада 1131 йилда бўлган дейишимизга муайян асослар бор. Чунки бизга маълумки, аз-Замахшарий Қуръони Каримга бағишланган тафсири «ал-Кашшоф»ни Маккада 528 ҳижрий (мелодий 1133) сана рабийъ ал-охир ойининг 23-нчи-душанба кунининг тонгида — муаллифнинг таъкидлашича, халифа Абу Бакр ас-Сиддиқ-разияллоҳу анҳунинг халифалик муддати миқдоридаги вақт мобайнида ёзиб тугатган. Абу-Бакр ас-Сиддиқнинг-разияоллоҳу анҳу-халифалик даври эса икки йилу уч ярим ой муддатдир.

Маккага қайтиб келгандан кейин аз-Замахшарий унда қарор топиб, асарлар таълифу тасниф этиб, мударрисликни давом эттирди. Мана шу даврнинг маҳсули «Ал-Кашшоф» ва Ибн Ваҳҳосга тақдим қилгани «Муҳожот бил-масоил ан-наҳвия» асарларини ёзди.

Йиллар (вақт) аз-Замахшарийдан илгарилаб (олдинлаб) кетиб охир-оқибатда барча нарсаларда — илмул-адаб, таълифу-таълим (дарс) беришдан зоҳидлик (таркидунёчилик), озгинага қаноат ҳосил қилишлик мавжларига тушиб қолади ва ўзи учун «Увайсий тариқати»ни танлайди. Натижада барча китобларини имом Абу Ҳанифанинг мақбараси (машҳади)га келтириб, вақф тариқасида унга тақдим қилади. Ўзи билан фақат Оллоҳнинг китоби — Қуръони Каримдан бошқа ҳеч бир китоб қолдирмайди. Бу хусусда аз-Замахшарийнинг ўзи ҳам искандариялик ҳофиз Абу Тоҳир ас Салафий унга асарларидан фойдаланишга рухсат сўраб йўллаган хатига ёзган жавобида «Увайсий тариқати»ни бошқа тариқатлардан афзал билгач, барча китобларини худо раҳмат қилгур Абу Ҳанифанинг машҳадига вақф қилганлигини таъкидлайди. Ёзма манбаъларда аз-Замахшарий қачон (қайси йилдан бошлаб) ушбу тариқатни ихтиёр этгани, зоҳидлик ва тарки-дунёчиликка ўтиб, кечаю кундуз тоатибодату, дуо билан банд бўлганлиги ҳақида ҳеч нарса ёзилмаган. Унинг таржимаи ҳоли ҳақида ёзилган китобларда аз-Замахшарийнинг Маккадан ўз ватанига қайтиб, 1144 йилнинг арафа кечасида Хоразмнинг қасабаларидан бири Журжонияда вафот этганлиги келтирилади. Тахминан аз-Замахшарий вафотидан икки юз йил ўтгач, Хоразмни зиёрат қилган мағриблик сайёх Ибн Боттута (1304-1377) ўз «Саёҳатнома» асарида унинг қуббали қабрини Хоразмнинг ташқарисида кўрганлигини ёзади.

Убайдулла УВАТОВ,
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита раисининг биринчи муовини.

Топилмалар

АЛЛОМАНИНГ «АРУЗ»И ВА «ЎН ЎГИТ»И

Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги изми билан Миср араб республикасининг Қоҳира университетига Замахшарий ижодини ўрганиш мақсадида қилинган хизмат сафаримизда Мисрнинг «Дорул Кутуб» кутубхонасида олимнинг яна бир асари сақланаётганини аниқладик. Асарнинг номи «Калимоту ашар» — «Ўн ўгит» (насиҳат).

Китобча оддий насх хати билан ёзилган, бир жилдлик қўлёзма бўлиб, 22 бетдан иборат. Ҳар бети 19 сатрдан, 10X18 см. китобдир. Асар мазмунига кўра, Замахшарийнинг «Атвоку-з-Заҳаб фи-л-мавоъиз ва-л-хутоб» («Ўгит ва насиҳатларнинг олтин мунчоқлари») ва «Навобиғу-л-калим» («Ҳикматли сўзлар») каби асарлар туркумига киради.

Қўлёзманинг охирида хаттотнинг тўлиқ исми Абдулла ал-Адвокий ва унинг кўчирган йили ҳижрий санада 1178 йил ёзилган. Бундан ташқари, китоб эгасининг асар мазмунига тааллуқли бўлмаган, Мисрга 1183 ҳижрий йилда қилган саёҳати зикр этилган.

Буюк олим Замахшарий илмий меросини ўрганар эканмиз, албатта, унинг «Аруз» ҳақидаги асари ҳам илм хазинасига ўз ҳиссасини қўшган.

Олим асарининг тўлиқ номи «ал-Қустос фи илми-л-аруз» (араб ўлчови) бўлиб, араб тилида ёзилган.

1966 йилда Миср араб республикасида (Қоҳирада) доктор Аҳмад Муҳаммад ал-Хуфий муаллифлигида нашр этилган «Замахшарий» номли китобда унинг аруз ҳақида китобини Лейден ва Берлин кутубхоналарида борлиги зикр этилган, лекин ал-Хуфий ўз асарида бу китоб тўғрисида ҳеч қандай маълумот бермаган. Бизнинг таҳлил қилаётган асаримиз Лейден кутубхонасидан Замахшарийнинг шу номдаги асарининг қўлёзма нусхасидан олинган микрофильмдир.

Олимнинг бу китоби унинг бошқа китобларига нисбатан кам тарқалган бўлиб, у ҳақда маълумот кўпгина каталогларда берилмаган. Асарни синчиклаб кўрар эканмиз, унда араб шеърияти ўлчовининг рукнларини ҳосил бўлиш йўлларини тушунтирган ва тўлиқ берганлиги кўзга ташланади.

Қўлимиздаги асар микрофильм шаклида 33 бетли қўлёзма китобдир. Бизнинг фикримизча, микрофильм тўлиқ бўлмаган, охирги қисми йўқолган қўлёзма китобдан олинган. Микрофильмнинг охирги қисми баҳрлар доираларга бўлиниб, номланиш билан тугайди. Бу асар қачон, қаерда ва ким томонидан кўчирилгани ҳам номаълум.

Замаҳшарийнинг қўлёзма асари тўлиқ бўлмаса-да, унинг аруз ҳақида берган маълумотлари XII асрда ёзилган бўлиб, ўша даврларда аруз тузилишидан дарак берувчи қимматли манбалардан биридир.

Асар ўзининг тузилиши жиҳатидан қисқа, содда ва тушунарли бўлиб, арузнинг асосий қонун ва қоидаларини ўзида мужассамлаштирган.

СИНЧКОВ ГЕОГРАФ

Замахшарийнинг «Тоғлар, ўлкалар (жойлар) ва сувлар китоби» ҳам ўша давр одатича араб тилида ёзилган бўлиб, ўз замонасининг машҳур асарларидан бири ҳисобланган ва географик луғатлар қаторидан муносиб ўрин олган. 1179-1229 йилларда яшаган Ёқут Ҳамавий Замахшарий луғатини кўрган, уни яхши билган ва юқори баҳолаган. Ёқут Ҳамавий ўзининг қимматли асари «Муъжам ул-булдон»да Замахшарий луғатидан фойдаланганини кўриш мумкин. Замахшарийнинг географик луғати 1855 (1856) йилда Лейденда нашр қилинган.

Голланд арабшунос олими Т. В. Я, Нейнболл бу китобга лотин тилида кириш сўзи ёзган, асарнинг ўзи эса 169 бетлик араб матнига эга.

Нейнболл луғат охирида географик номларни, шахс номларини, асар ва қабила номлари кўрсаткичини тузган. Бу китоб бағдодлик олим доктор Иброҳим ас-Самраний томонидан 1968 йилда Бағдодда ҳам нашр қилинди. Хоразмлик олим асарининг Лейденда ва Бағдодда нашр қилиниши, шубҳасиз, луғатни тўлиқроқ ўрганишга катта ёрдам беради.

Ҳар бир географик ном маълум бир таъриф билан аниқланган, баъзилари тўлиқ таърифланган бўлса, баъзилари фақатгина бир-икки сўз билан «жойнинг номи» (шаҳарнинг номи) деб қўйилган.

Арабистон ярим оролида ва Макка шаҳрида Замаҳшарийнинг бир неча йиллар давомида яшаганлиги, ўз кўзи билан кўрган ва эшитганлари асосида у ерларни тўлиқроқ ўрганиш натижасида юқорида зикр этилган асар яратилган.

Шу сабабли ҳам, китоб билан танишиб чиққан мутахассисга муаллифнинг ўз асарларида Арабистон ярим оролидаги географик объектларни мумкин қадар тўлароқ қамрашга ва уларни аниқлашга интилганлиги кўзга ташланади.

Профессор Х. Ҳасановнинг луғат ҳақида айтган қуйидаги фикри эътиборни ўзига жалб этади: «Албатта, луғат муаллифи улуғ филолог бўлганидан, унинг географик изоҳотлари ҳам асосан тасвирий тарздадир. Афсуски, луғатда Ўрта Осиёдаги, Испания ва Ҳиндистондаги номларга изоҳ берилмаган».

Замахшарий ўз асарида фақатгина географик маълумотлар бериш билан бирга ўша давр шеър ва мақолларидан кўпгина намуналар ҳам келтирган. Натижада бу луғат икки кенг соҳани — география ва филологияни маълум бир даражада бўлса-да, қамраб олувчи асар тусини олган. Бу асар биз учун қимматли ва чуқурроқ ўрганишимизга муносибдир.

Ўткур ҚОРИЕВ,
филология фанлари номзоди.

Абул Қосим Маҳмуд аз-ЗАМАХШАРИЙ

НОЗИК ИБОРАЛАР

Эй Аллоҳ! Ушбу (қалбимдан) сиртга балқиб чиққан нозик калимаю ибораларни менга инъом қилишинг, менга нисбатан файзинг ва иноятингни дариғ тутмаслигинг — булар ҳаммаси комил неъматларинг туфайлидир.

***

Бу ерда ҳақиқатни тинглашдан қулоқлар тўсиб қўйилгандир.

***

Яна мулоҳазаю зеҳнлар тадбиру тафаккурдан ман этилгандир.

***

Бир тоифа одамлар борки, уларнинг тўшаклари ғафлат бешикларига обдон белангандир. Уларнинг кўзларида бедорлик (уйқусизлик) оз (кам) бўладики, бамисоли қоплонлар сингари.

***

Ёки илмли бўл, ёки илмга таяниб иш тутадиган бўл, лоақал илмни тинглаб эшитадиган бўл, бироқ тўртинчиси бўлма, чунки касодга учраб ҳалок бўласан (жувонмарг бўласан).

***

Одамларнинг энг хотири кучлиси уларнинг ичидаги энг унутувчисидир, кўнгилларнинг энг юмшоғи салобатлигию шафқатлисидир.

***

Тоғнинг энг тепасига (чўққисига) чиққан киши ундан йиқилувдан ғоят кўп огоҳ бўлмоғи лозим.

***

Аҳмоқ киши ҳикмат лаззатини билмайди, бамисоли тумов киши гулнинг ҳидини сезмаганидек.

***

Огоҳ бўлингизки, карим ва ҳурматли, вафодор одамни йўқотиш эр кишига вафотдан кўра ҳам оғирроқдир.

***

Тўғри ва ҳақ йўлдан юрган кишининг юриши арслон юришидан кўра ҳам маҳобатлироқ (ҳайбатлироқ)дир.

***

Ўз биродаринг сўзини сукут сақлаб тинглаб, унинг ҳурматини ўрнига қўй, гарчи уни эшитишга рағбатинг ва майлинг йўқ бўлса ҳам.

***

Пора фақат ноҳақлигу золимларга ёрдам бергувчидир.

***

Сизлар бир-бирингиз билан дўстсиз ва бир-бирингизга азизсиз, ваҳоланки, бу бошингизга бирон-бир ҳасталик, очлик ва бошқа баъзи мусибатлар тушмаган пайтдадир.

***

Ўз динингни ва шарафингни сақлайдиган нарсаларни қаттиқ тут (яъни ол), ўзинг учун қулайроқ, енгилроқ бўлган нарсани олма, бинобарин, машаққатига яраша савоби ҳам бўлади.

***

Кўпинча тил билан етказилган жароҳат, қилич билан етказилган жароҳатдан оғирроқдир.

***

Ловиллаб ёнаётган оловни сув ўчиргани каби нодон одамлардан чиқаётган алангани ҳакиму оқил одамлар сўндирарлар.

***

Қуёш нурларини беркитиб бўлмаганидек, ҳақиқатнинг чироғини ҳам сўндириб бўлмас.

***

Ўзи сазовор бўлмаган ҳамду санию мақтовларни талаб қилиш уятсиз, телба одамларнинг одатларидандир.

***

Илмли бўлиш ўқиш, ўқитиш, ёзиш билан ҳосилу мукаммал бўладиган бир сабоқдир. Агар олим киши чиройли, хушхат ёзувга эга бўлса, бу унинг камолотга етганидан далолатдир.

***

Кимки адовату хусуматни экса, албатта, у ташвишу машаққат ўради.

***

Илму маърифатли одам такаббурлик қилувчи нодон кимсаларнинг бурнини доимо тўзон-тупроққа тўлдирур.

***

Тадбиркорликда саъй-ҳаракат кўрсатиш, тақдиру қисматларда ғолибликка олиб келиш демакдир.

***

Ўрмонларда арслонлар, боғларда илонлар бўлишининг ҳеч бир ажабланарли жойи йўқдир.

***

Ўткир қиличнинг бошга тушадиган зарбаси баъзи нодонларнинг ҳукми остида муте (итоатда) бўлиб юришдан афзалдир.

Кўпгина халқаро турнирлар совриндори, ҳамюртимиз Артур Григорян Бутунжаҳон бокс ташкилотининг мукофоти — «Олтин белбоғ» соҳиби бўлди.
СУРАТДА: Артур Григорян.

Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

ИНТИЗОМ ҲАММАГА БАРОБАР

Футбол бўйича Ўзбекистон тўртинчи миллий чемпионати қизғин паллага кирди. Мамлакатимизнинг уч бора чемпиони — Фарғонанинг «Нефтчи» жамоаси бу йил ҳам ўз мавқеини бой бермасликка қатъий аҳд қилганлиги дастлабки ўйинлариданоқ кўзга ташланиб қолди. Фарғоналиклар уч ўйинни йирик ҳисобда якунлашганлиги ҳам шундан далолат бериб турибди.

Илгари биз дунёдаги кўплаб футбол жамоалари, ўйинчилари атрофида юрган шов-шув гаплар, миш-мишларни эшитиб ҳайрон бўлар эдик. Энди ўзбек футболи атрофида ҳам ана шундай қанотли сўзлар пайдо бўлиб қолди. Бу биринчи навбатда футбол жамоалари раҳбарлари, мутахассислари, қолаверса, ўйинчиларнинг ғашига тегса, футбол ишқибозларининг асаб торларини эса яна ҳам таранг тортиб юборяпти.

Миллий чемпионат бошланиши арафасида «Нефтчи» жамоаси ўйинчилари Равшан Бозоров, Александр Тихонов ва Рустам Дўрмоновнинг Тошкентнинг «Пахтакор» жамоасига ўтиши ҳақида миш-мишлар тарқалди. Албатта, қайси ўйинчининг қайси жамоада ўйнаши биринчи навбатда футболчининг ўзига, қолаверса, уни тарбиялаган, элга танитган жамоага боғлиқ. Мавсум оралиқларида ўйинчиларнинг бир жамоадан иккинчи жамоага ўтиши республика футбол федерацияси томонидан қабул қилинган тартиб-қоидага риоя қилинган ҳолда амалга оширилади.

Лекин биз юқорида тилга олган ўйинчиларни «Пахтакор» жамоасига қабул қилинишида футболнинг ана шу темир қонунига риоя қилинмади. Йил бошида миллий терма жамоа таркибида Япониядаги ўйинларда иштирок этган Бозоров ва Тихонов умуман Фарғонага қайтиб келишмади. Кейинчалик маълум бўлишича, улар «Пахтакор» жамоаси таркибида чемпионатга тайёргарлик кўришаётган экан. «Пахтакор» жамоаси раҳбарлари бу ҳақда «Нефтчи» футбол клуби раҳбарларини ақалли огоҳлантириб ҳам қўйишмади. Вилоят раҳбарияти бу ҳақда республика футбол федерациясига мурожаат қилгандан сўнггина, чемпионат бошланишига бир кун қолганда «Нефтчи» ўйинчилари Бозоров ва Тихонов шартли равишда «Пахтакор»га қабул қилинганлиги, Рустам Дўрмонов эса яна «Нефтчи» жамоаси таркибида чемпионатга қатнашишга буюртма берилганлиги ҳақида шошилинчнома келди.

«Нефтчи» футбол клуби Ўзбекистон футбол федерациясига бу хатти-ҳаракатлар футбол бўйича амалдаги қонунларга, ФИФАнинг низомларига бутунлай зид эканлиги ҳақида сўровнома юбориб, «Пахтакор»чиларни қонунларга, тартиб-интизомларга риоя қилишга чақирди.

«Нефтчи» футбол клуби раҳбарияти ўқув тайёргарлик машғулотларига сабабсиз келмаганлиги ва машғулотларда қатнашмаганлиги учун Равшан Бозоров, Александр Тихонов ва Рустам Дўрмоновни жамоа таркибидан чиқариш ҳақида махсус қарор қабул қилди. Бу қарор республика футбол федерациясига ва «Пахтакор» футбол клуби маъмуриятига юборилди. Амалдаги тартиб-қоидаларга биноан, бу ташкилотлар ўйинчиларнинг жамоадан жамоага ўтиш тартиб-қоидаларига риоя қилмагани учун зарур чораларни кўриши керак эди. «Пахтакор»чилар эса аксинча иш тутишди. Дастлабки ўйинларда Бозоров ва Тихонов қатнашган бўлса, «Пахтакор»нинг «Наврўз» билан бўлган ўйинида умуман «Пахтакор»чилар таркибида ўйнаш ҳуқуқига эга бўлмаган Рустам Дўрмонов майдонга тушди.

— Ўзбекистон футболи анъаналарга бой,— дейди вилоят спорт қўмитасининг раиси Анвар Аблякимов. — Халқаро майдонларда ҳам буни амалда исботладик. Футбол федерациямиз ўтган йилдан бошлаб ФИФАнинг тўла ҳуқуқли аъзоси бўлган, шундай экан, барча халқаро футбол қонунларининг бажарилиши ва тартиб-интизомга риоя қилиниши футбол оламидаги обрўйимизни оширади, мустаҳкамлайди. Қонун республикамизда етакчи жамоалар учун ҳам, барча жисмоний тарбия жамоалари учун ҳам ягона бўлмоғи шарт.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ ХАБАРИ

18 апрель куни соат 15лар чамаси Юқори Чирчиқ тумани ички ишлар бўлимига фуқаро Ш. Р. Мирсаидов ўзининг зўравонлик билан, қўпол равишда куч ишлатиб, Тошкент шаҳри ташқарисига олиб кетилгани ҳақида мурожаат қилди. Юзига ниқоб тутган номаълум шахслар қандайдир бир уйда уни таҳқирлаб, интим алоқаларда айблаш билан қўрқитиб, 10.000 АҚШ доллари талаб қилган. Сўнгра уни хилват жойга олиб бориб, ечинтирилган ҳолда қолдириб кетишган. Мирсаидовга зарур тиббий ёрдам кўрсатилди, у ҳозир ўз уйида.

Арз бўйича жиноий иш қўзғатилди, тергов олиб борилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлигининг республика ўрта махсус санъат мактаб-интернати 7 ёшга тўлган, тасвирий санъат ва мусиқага қобилиятли, жисмонан соғлом бўлган ўғил ва қизларни қабул қилади.

Ўзбек миллий чолғу асбоблари бўлимига 10 ёшга тўлган ўқувчилар қабул қилинади.

Аризалар 1995 йил 1 майдан 29 майгача олинади.

Қабул имтиҳонлари 1 июндан бошланади.

Манзилгоҳ: 700152, Тошкент шаҳри, А. Икромов тумани, 22-мавзе, 1-«А» уй.
2,- 33-, 41-, 77-, 78-, 87-автобуслар;
12-, 13-троллейбусларнинг «Москва остонаси» бекати (Подмосковная)
Телефонлар: 74-92-21, 74-96-44.

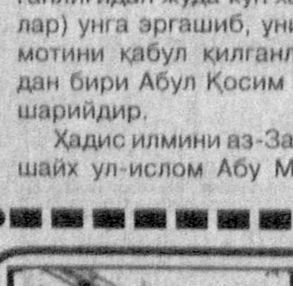

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Қишлоқ хўжалиги 32-07-94;
Иқтисодиёт 32-36-65;
Маънавият 32-35-60;
Ахборот 32-29-89;
Тунги муҳарририят 33-10-28.

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — И. Ўтбосаров.
Навбатчи — Л. Қўчқорова.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001 Буюртма Г. — 00160 52346 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Босишга топшириш вақти—21.00 1 2 3 4 5 6